

OLINKO DELORKO

**NARODNA
UMJETNOST**

1980.

KNJIGA 17

Narodne pjesme otoka Zlarina

Uvod

Pjesnička građa koju objavljujem u ovoj knjizi »Narodne umjetnosti«, a koja je građa zabilježena na otoku Zlarinu, nije plod rada jednog sakupljača nego više njih. Naime ta je građa zapisana u tri navrata, i to prvi put (pogledaj pjesme 1—6) negdje na kraju prve polovice devetnaestoga stoljeća, drugi put (pogledaj pjesme br. 7—48) godine 1955, dakle stotinu i devet godina kasnije, a treći put (pogledaj pjesme br. 49—55) godine 1975, 1976. i 1977, što ne znači drugo do u same naše dane.

Što se tiče prvog dijela ove građe, inače objavljene godine 1846. u »Zori dalmatinskoj«, ne znamo ime onome koji ju je zapisao, kao ni imena onih (ukoliko ih je bilo više) koji su mu je kazivali. Dok za drugi i treći dio građe, koja je čitaču pred očima, znamo i za jedno i za drugo.

I zanimljivo je, kako je ta građa zabilježena u prilično velikim vremenskim razmacima, a naročito u podosta dugom vremenskom razmaku koji ide od prvog do drugog njezina bilježenja, sačuvala mnogo toga, što je i u jezičnom i u stilskom smislu povezuje i pokraj nejednaka odnosa prema njoj u onih koji su je zapisivali.

Dosta će biti da za tu svoju tvrdnju navedem iz prvog dijela zapisâ, završne stihove pjesme br. 3, a u kojima se iznosi kako se zarobljena djevojka domogla slobode (zarobio ju je bio odnosno oteo Mate Senjanin) posluživši se lukavstvom:

»Sunce moje Senjanine Mate,
 pusti mene na Dunaj na vode,
 da umijem moje bilo lice,
 zašto mi je puno potavnilo
 plaćuć mlada staru majku moju
 i Bogdana draga brata moga«.
 Kad to čuje Senjanin Mate
 privari se, ujide ga zmija,
 skinija je niz konja vranoga.
 Nije mlada lice umivala,
 već u Dunaj u vodu skočila,
 berzo mlada vodu priplivala,
 na drugu se stranu ufatila,
 iz tanasca grla zapjevala:
 »Ostaj zbogom, Senju bijeli grade
 i delijo Senjanine Mate,
 uteče ti mlada robnica!«

Ili da nam za drugi primjer posluže uvodni stihovi pjesme br. 10 iz drugog dijela zapisâ, a koji uvodni stihovi glase:

Bol boluje Kraljeviću Marko,
 bol boluje devet godin dana,
 i njega je odbigla rodbina
 i njegova ljuba Angelija
 i njegova stara mila majka,
 ostala mu Anica sestrice,
 koja j' bratu rane pregledala,
 pa je sele bratu govorila:
 »Kaži meni, moj mijeli brale,
 oš umriti, oli ozdraviti?«
 »Oj Anice, moja mila sele,
 neću umrit, oću ozdraviti,

da mi se je samo napit vode
 sa izvora što u gori teče«.»
 »Pošla bi' ti sele u goricu,
 al' se bojim Mijata ajduka,
 moga prvog, brale, vjerenika«.

A za treći primjer da nam posluže isto tako uvodni stihovi pjesme koja se nalazi pod br. 50 u trećem dijelu zapisâ:

Kolika je Velebit planina,
 tolika je kula Dejanova,
 na njoj su dvoja, troja vrata,
 kroz jedna je sunce isticalo,
 kroz druga voda izviralala,
 na tretima majka Dejanova.

Ta povezanost u jezičnom i stilskom smislu navedenih primjera posebno se ističe miješanjem ikavskih ijekavskih oblika u istom umotvoru (poglavito dvaju prvih, no to je jedna od općih značajki hrvatske usmene poezije), pa u posebnoj formuliranju pojedinih stanja. Takvo je npr. ono u pjesmi br. 3: »skinija je niz konja vranoga« (to Mate Senjanin otetu djevojku pošto ga je umolila da joj dopusti da opere lice u vodi), ili u pjesmi br. 10, kad nepoznati kazivač objašnjava: »i njega je odbigla rodbina«, a odnosi se na teško razboljena Marka Kraljevića, kojega su svi u bolesti napustili osim rođene sestre, ili u pjesmi br. 50, a odnosi se na ona vrata na koja je »sunce isticalo«, itd.

Iz drugog to jest najopsežnijeg dijela pjesničke građe otoka Zlarina, ja sam već bio upotrijebio nekoliko zapisa zbog njihove posebne umjetničke uspjelosti. Tako kad su mi takvi zapisi, na primjer, svojom prisutnošću ojačali pojedine strane antologije »Zlatna jabuka« objavljene godine 1956. Evo tih zapisa prema brojevima pjesama u netom spomenutoj publikaciji: br. 20 (u ovom izboru br. 13), br. 31 (u ovom izboru br. 17), br. 37 (u ovom izboru br. 25), br. 46 (u ovom izboru br. 18), br. 62 (u ovom izboru br. 21) i br. 95 (u ovom izboru br. 36), dakle u sve šest zapisa. A ne smijem zaboraviti da mi je posljednji od netom navedenih zapisa poslužio kao veoma uspio primjer pri raspravljanju o velikoj vrijednosti riječi u našoj usmenoj poeziji (vidi moj ogleđ »Autentičnost riječi u narodnoj književnosti«, »Umjetnost riječi«, IV. godište, Zagreb 1960, br. 1, str. 47—55). Osim toga dva sam zapisa iz tog dijela izbora, i to onaj pod br. 30 i 31, objavio u svojoj zbirci »Ljuba Ivanova«, Split 1969. U toj se publikaciji antologijskog karaktera prvi zapis nalazi pod br. 31, a drugi pod br. 29. Tako se broj tiskanih zapisa iz drugog dijela ovog izbora popeo za još dva zapisa.

Velika je šteta da drugi dio ove građe (dakle građe kojoj sam ja zapisivač i koja tvori okosnicu svega izbora) nisam objavio u kraćem vremenskom razmaku od njezina bilježenja. Jer bi mi mnogo toga, što je zbog znatnog broja godina izbljedio u sjećanju, sad bilo prisutnije, bliže. I ne bih se morao bojati, kao što se opravdano bojim, da je nešto čega nema u »Popratnoj riječi«

napisanoj za tu građu, potonulo u nemilu bezdanu vremena i zauvijek se izgubilo. Izgubila se tako na primjer i boja glasa Antule Acalin rođ. Kordić, najvrednije kazivačice za vrijeme moga sabiračkog rada u Zlarinu, a kamoli da se nije izgubila boja glasa ostalih kazivačica s kojima sam se mnogo manje zadržavao u društvu nego s njome i koje su me se za tog posla mnogo manje dojmile od nje. A koja se boja glasa znala najednom pojaviti u mom uhu i nakon duljeg vremena od susreta koji bi se s nekom kazivačicom zbio. Te koja je boja glasa pomagala — i to je posebno zanimljivo — da mi se čitav prizor u kojemu je dominirala ta boja glasa obnovi najednom vrlo živo u sjećanju. Da me na primjer neki stih, ili više stihova zajedno ovijeni bojom toga glasa, prate kraće vrijeme u tolikoj mjeri da sam prisiljen da ih sebi poluglasno izgovorim na mjestu i u situaciji kad to nisam nikako očekivao. Ponovim li danas stihove iz jedne od pjesama (vidi umotvor br. 36), koje mi je izrecitirala Antula Acalin rođ. Kordić pred dvadeset i četiri godine, i koji su mi se bili toliko svidjeli da sam ih neko vrijeme češće sebi ponavljao, a glase:

Kad se Petar kite¹ dobavija,
un je nosi po žarkom sunajcu,
što je više nosi po sunajcu,
to mu kita grede zelenija

čujem njihovu muziku ali ne čujem više nikakva glasa, osim svoga koji ih čita, a kamoli da bih čuo boju glasa one koja im ih je tako davno izgovarala.

Ni magnetofon tu ne bi bio od neke osobite pomoći, jer se na njegovoj vrpci i nakon samog snimanja ta boja glasa ne obnavlja ni izdaleka u potpunosti, a kamoli nakon duljeg čuvanja takva snimka na zato posebno određenu mjestu, a posebno kad ga se zbog dotrajalosti mora još i presnimavati.

Zbog svega toga moramo se zadovoljiti s onim što sam zapisao 10. studenoga godine 1955. u svojoj »Popratnoj riječi« priloženoj građi s otoka Zlarina, a u kojoj među ostalim kažem: »Među kazivačima u Zlarinu posebno se istakla Acalin Antula, koja mi je kazala dvadeset i dvije pjesme, od kojih su neke i znatne umjetničke vrijednosti (pri nabranjanju tih pjesama spominjem one koje se u ovom izboru nalaze pod br. 21, 22, 26, 36, 39 i 42). Držanje Acalin Antule bilo je vrlo dostojanstveno. Svaki dan, dok sam boravio u Zlarinu, kazala bi mi po nekoliko pjesama. Najviše pet do šest odjednom. Ostale bih morao priličnim molbama iz nje izvlačiti.² Dok mi ih je govorila, držala je pletivo u ruci i plela. Ove dvadeset i dvije pjesme koje mi je kazala ne predstavljaju ni izdaleka sve ono što ona zna. Sigurno se nije hvalila kad mi je rekla: 'Da ostanete misec dana u Zlarinu, svaki dan bi van i mogla kazat po nekoliko'. Za kazivanja je bila sabrana, nikad se nije zbnjivala. Iz njezinih usta pjesme su tekle odmjereno, točno, bez zamuckivanja, kao da ih čita iz knjiga. Zasluživalo bi da ponovo posjetim Zlarin zbog nje, jer sam

¹ To cvijeta ljubidraga.

² Ljepše bi a i prikladnije bilo reći mjesto: »iz nje izvlačiti« na primjer »izvlačiti iz njezina sjećanja« ili tako nekako, ali ta je rečenica, kao i čitava »Popratna riječ« pisana na brzu ruku i za internu uporabu Instituta.

uvjeren da bi mi ih još mnogo kazala. To je jedna od najboljih kazivačica narodnih pjesama koje sam dosad susreo na svojim terenskim radovima.

Zanimljiva je bila i stara usidjelica Strika Jerka(Rica), ali ona mi je teškom mukom kazala nekoliko pjesama i to samo u fragmentima, osim jedne (vidi u ovom izboru umotvor br. 10) Nije bila nimalo ljubezna sa mnom. Dočekala me vrlo grubo, unaprijed tvrdeći da ne zna ništa, a usto se tužila da je i glava boli. Morao sam je ponovo posjetiti. Velika šteta da se nikako nije htjela pomiriti s tim da mi kazuje narodne pjesme, a i ono što mi je kazala kazivala mi je gotovo bijesna da to mora činiti. Prvu pjesmu na ovom putu odrecitirala mi je upravo ona, samo što nije cjelovita pjesma nego samo početak pjesme, kojoj sam na ovom putu zapisao više varijanata (vidi u ovom izboru br. 7, 11, 16 i 24)«. Pa malo dalje nakon toga: »Nepokorna kazivačica bila je i neka stara žena u Zlarinu, koju zovu Nonovica. Ona mi je kazala kad sam je prvi put posjetio jednu pjesmu (vidi u ovom izboru umotvor br. 13). Drugi put me je dočekala vrlo neprijazno, štaviše počela je i vikati na me. Razlog zašto mi nije htjela kazivati pjesme očito leži u njezinoj nevoljnoj ćudi, kako su mi rekli mještani, ali i u tome što je mislila da će joj se mještani poslije rugati ako mi nešto kaže. Inače neki ljudi u Zlarinu vjeruju da ona zna mnogo narodnih pjesama. Ova jedina koju mi je kazala zanimljiva je. Na žalost pravo ime starici nisam doznao, jer se nisam usuđivao pitati je kako se zove, sretan da je voljna da mi i onako gundajući nešto kaže. A poslije sam zauzet drugim kazivačima zaboravio pitati one koji bi mi mogli reći.

Antonija Viktorija, također iz Zlarina, nije nikakva osobita kazivačica narodnih pjesama, premda jedna od malo prije spomenutih varijanata pjesme, koja počinje stihom »Pasla ovce Barbara divojka«, potječe od nje...«

Interesantno je da u toj »Popratnoj riječi« nisam ništa napisao o Ani Aleksi rođ. Vukov, koja mi je odrecitirala četiri pjesme (vidi u ovome izboru umotvora br. 30, 40, 46 i 47), a od kojih je naročito vrijedna ona koja se nalazi pod br. 40.

Kao za još nekih bilježenja pjesničke usmene građe u pojedinim predjelima Hrvatske, tako sam i za bilježenja na otoku Zlarinu godine 1955. neke veoma vrijedne umotvora zapisao od ne osobito vrsnih kazivača (ili koji su se kazivači barem takvim učinili meni za kratkog susreta s njima). Takvi su umotvori u dijelu građe koju sam ja zapisao oni koji se nalaze pod br. 13, 17, 18 i 25.

Zanimljivo je također da se među kazivačima našao samo jedan muškarac (vidi umotvor br. 15), no ni to nije neobično, budući da se na znatno manje sudjelovanje muškaraca nego žena za vrijeme sabiranja narodnih pjesama nailazilo i u drugim predjelima gdje Hrvati žive, a poglavito u onim predjelima koji se nalaze uz samo more.

Čitavu građu u stihu koju donosim na ovome mjestu, a za koju napisah da je bilježena u tri navrata, podijelio sam s obzirom na sadržaj ovako: **obredne:** br. 19, i 55, **molitvice:** br. 52, **uspavanke:** br. 30, **šaljive:** br. 48, 49 i 54, **lokalne:** br. 14, 15, 20, 35, **fragmenti pjesama:** br. 7, 8, 9, 12, 16 (ovaj se fragment

osamostalio postavši posebna cjelina), br. 17 (isto tako), 31, 33, 50 i 53, **lirske pjesme različita sadržaja**: br. 21, 22, 34, 37, 38, 45 i 47, **vojničke**: br. 51, **romance**: br. 1, 2, 3, 4 (kontaminacija dviju), 5, 6, 10, 11, 13, 18, 24, 25, 26, 28, 29, 32, 36, 39, 40, 41, 43, 44 i 46 i **balade**: br. 23 i 27. Sve su ovo što se tiče opsega bez obzira na raznolik sadržaj — lirske pjesme užeg ili šireg raspona, dok je pjesma br. 42. već prava epska pjesma. Kao sve ovakve podjele, i ta netom izložena nije najbolja, što se odmah vidi, pa ipak daje barem kakav-takav uvid u ono o čemu se u toj građi pjeva i donekle upućuje čitača kako da se u njoj lakše snađe.

Kako za prvog bilježenja građe u stihu otoka Zlarina, tako i za drugoga, nađene su po dvije romance u kojima glavnu ulogu igra zarobljena djevojka. Evo početnih stihova iz jedne od onih dviju romanca koje su nađene za prvog bilježenja, a u ovom se izboru nalazi pod br. 4:

Budi majka lipu Mandalinu:
 »Ustan', Mande, materino zlato,
 pri' dvorom ti turski bubanj buba,
 bubanj buba i svirale svire,
 da probude tebe Mandalinu!«
 Kroz san čula, kroz san besidila,
 skočila se u košulji tankoj,
 biži Mande uz to polje ravno,
 a za njome tursko momče mlado,
 stigne Mandu nasrid polja ravna,
 vata Mandu za bijele ruke
 i meće je za konja uza se
 i vodi je u robje prokleta.

A nije ništa manje uzbudljivo dan događaj nalik netom navedenome u jednoj od dviju romanca nađenima za vrijeme drugog bilježenja, a koja se u ovom izboru nalazi pod br. 18 te joj također donosim sam početak:

Kad su Turci Skradin porobili
 i lipu su Maru uhvatili,
 lipu Maru Jurjevu sestricu,
 ruke su joj gvoždem privezali,
 dok vodili gvožđe pritezali.
 Molila i' Jurjeva sestrice:
 »Ao Turci, moja braćo draga,
 slomit ćete moje tanke ruke!«
 Odveli je Turci u galiju,
 u galiju med druge divojke.

U prvom od dviju djelomično navedenih romanca, a to znači u onoj pod br. 4, djevojka je uspjela pobjeći onome koji ju je bio zarobio, dok u drugom, a to znači u onoj pod br. 18, to na žalost nikako nije uspjelo. Ukoliko nije ta romanca upravo negdje od početka oslobođanja prekinuta, odnosno od one

osobe koja mi ju je ionako obnavljala s mnogo napora, zaboravljena. Ni u drugim dvjema romancama (vidi umotvore br. 3 i 13) s mladom zarobljenicom kao glavnim licem, nije sudbina otete djevojke jednaka, jer dok se u prvoj izbavlja ropstva, u drugoj za vrijeme toga ropstva postaje žena ni više ni manje nego samoga paše i valjda ostaje sretna u tom ropstvu.

Oni koji odvođe otetu djevojku u ropstvo u tri su romance (vidi br. 4, 13 i 18) Turci, a u jednoj (vidi br. 3) Senjani. Istina u romanci pod br. 3 spominje se samo jedan od njih (kao što se spominje i samo jedan od Turaka u romanci br. 4) i to Mate, ali je teško vjerovati da je on sam taj pothvat izveo te da mu nisu pri tome složenu i opasnu podvigu pomogla još nekolicina njih. Već i s obzirom na neke djelomične ili potpune varijante koje su zapisane u drugim našim predjelima, to se čini još vjerojatnijim. Tako na primjer i u vrlo uspjeljoj djelomičnoj varijanti, koja je nađena u Stonu (Dubrovačko primorje), a koju sam publicirao u svojoj knjizi antologijskog karaktera »Ljuba Ivanova« pod br. 178. Istina u tome stonskome umotvoru otimač se ne zove Mate nego Ivo Senjanin, a ugrabljena djevojka nije Ružica nego mlada Mrkonjićka, dok se njezin brat ne zove Bogdan nego Đuro, no i promjena imena pojedinih lica u istome motivu ili približno istome motivu kao što su naša dva primjera, gotovo je redovita pojava u našim narodnim pjesmama, pa nas ne treba iznenađivati ni u ovom netom navedenom slučaju.

Da sam se nešto dulje pozabavio s te četiri romance, nije razlog samo posebna umjetnička uspjelost dviju među njima i to one pod br. 13 i 18, a koje sam romance zbog te uspjelosti objavio u svojoj zbirci »Zlatna jabuka«, i to prvu pod br. 20, a drugu pod br. 46 — uostalom kako sam već napisao u ovoj Uvodu — nego i motiv koji one iznose, a koji je mnogo zaokupljao pažnju našega puka. Što je i shvatljivo kad se zna da je jedan dio našeg naroda bio pod vlašću Osmanlija a drugi kršćanskih vladara i da su otmice, kakve iznose romance koje su predmet ovog mog razmatranja, bile na dnevnom redu poglavito na nesigurnim ili slabije čuvanim granicama te podijeljenosti.

Svojim se sadržajem na romance s motivom ugrabljene djevojke oslanja na svoj način i ona koja se u našem izboru nalazi pod br. 39 i u kojoj je otmica s uspjehom izvedena. U toj pjesmi otimač je također Senjanin, i to po imenu Ivo (kao i u onoj romanci nađenoj u Stonu), ali u pjesmi br. 39 kao da nije povod velikoj nevolji samo otimanje kao takovo, nego tvrdoglava upornost djevojčina brata koji je neće — toliko je zanesen njezinom ljepotom — da dade za ženu nikome od onih koji je u njega prose. Taj u neku ruku pomalo nezdrav erotski odnos brata prema sestri, pjesma br. 39 (odnosno onaj pojedinac ili više njih koji su tu pjesmu stvorili) iznosi na samome svome početku:

U Bogdana sele neudana,
brat je Bogdan nikome ne daje,
dok za sebe divojku ne najde,
baš nakovu kakova mu sele.
'Bajde Bogdan i sela i grade,
nidi za se divojke ne najde,

baš nakovu kakova mu sele.
 Pa je bratac seli besidio:
 »Nemoj mi se udavati, sele,
 niti ću se ja brate ženiti,
 skupa ćemo starost učiniti«.

No kad smo već na neuobičajenom pa i osuđivanom, a napokon i zabranjivanom erotskom odnosu između brata i sestre, istina u pjesmi br. 39 više naslućenom nego i otvoreno iskazanom, ne mogu a da se ne sjetim onih umotvora u stihu kojima je čitav sadržaj ispunjen samo tim odnosom, i to neprikriveno iznesenim i kojih umotvora imade velik broj u našoj narodnoj poeziji. Jedan od takvih umotvora nađen je i na otoku Zlarinu, i to za drugog sakupljačkog rada i nalazi se u ovom izboru pod br. 23 te počinje stihom »Izgorila Janjina planina«. I zanimljivo je na koji način brat osvaja sestru, koja inače ima jednu manu na obrazu i to madež »koji je grdi«, ali koji je očito što bi rekli Nijemci »schönheitsfehler« njezinog lica u cjelini:

Oj Anice, draga sele moja,
 lipa ti si lica rumenoga,
 al te grdi madež na obrazu,
 na obrazu kod desne obrvi,
 a ja bratac to ne bi žalio,
 isto bi ti lice obljubio,
 tvoje lice prilišno je rajju,
 sunce i misec otako ne sjaju.

Završni stihovi tog bratovog nezdravog udvaranja pripadaju načinu izražavanja naše pisane poezije i nikako ne odudaraju od ostalih stihova te pjesme, nego se vrlo uspješno u njih uklapaju. A nisu ti stihovi tuđi ni versovima više-manje čitavog ovog izbora, kao što uostalom nisu tuđi ni drugim stihovima usmenih pjesama nađenih u predjelima koji obuhvaćaju obale Jadranskog mora a nastava ih naš svijet. I u kojim je pjesmama jedna od najizrazitijih karakteristika to spajanje ruralnih i urbanih elemenata u skladnu cjelinu. Te gdje su bugarštice sa sličnim karakteristikama, jedino u pravom smislu kod kuće.

Uostalom dosta je pri ovome zapažanju sjetiti se dalmatinskih klapa i njihova načina pjevanja, jer u tom pjevanju ima i elemenata domaće pučke popijevke i renesansne muzike i crkvenih korala. A upravo tako složeno, to se pjevanje s toliko užitka sluša i ne samo od onog vremena kad su počeli javni nastupi takvih klapa nego i davno prije, kad je njihovo pjevanje noću blago odzvanjalo uskim uličicama ili nevelikim poljanicama dalmatinskih gradova i mjesta, bez pretenzija u onih koji su to pjevanje izvodili, da ga netko drugi čuje, osim one kojoj je bilo i namijenjeno.

Zanimljiv je sadržaj i mnogo opjevan u hrvatskoj usmenoj poeziji općenito onaj koji je iznesen u pjesmi br. 10. Da se na toj pjesmi zadržavam — a iz koje sam jedan dio, i to uvodni, već na ovome mjestu naveo, ali zato da

bih pokazao jezičnu i stilsku posebnost usmenih umotvora u stihu naših predjela uz more — nije uzrok onaj toliko opjevani motiv, nego versovi s kojima se ona završava, a koji glase:

Tad besedi Mijate ajduče:
 »Otvor' grade, Kraljeviću Marko,
 dosada smo bili dušmanini,
 odsad ćemo biti prijatelji,
 ti ćeš dati dragu selu tvoju
 za predragu zaručnicu moju«.
 Vrag ti znade što mu Marko reče.

Gdje ovaj posljednji stih vjerojatno ne pripada samom umotvoru nego razdražljivoj čudi kazivačice (Jerke Strika Rice), koja je bila zapela u kazivanju ne znajući sama, da li je s preposljednjim stihom došla do svršetka čitave pjesme, ili se samo približila njezinu kraju.

Pjesme kojima sam dosad bio zabavljen pripadaju, prema podjeli koju sam za nevolju već izvršio u ovome Uvodu, romancama. No osim na romancama ja sam se zadržao i na jednoj baladi (vidi umotvor br. 23), a koliko jedne toliko druge pjesme gotovo redovito spadaju među najuspjelije umotvore hrvatske usmene poezije općenito, pa onda nije nikakvo čudo da je tako i u građi koja je nađena na otoku Zlarinu. Tek ne bi bilo pravedno samo na takve pjesme upozoravati i samo njih posebno isticati a druge mimoilaziti ili ih se samo letimično dodirivati. Jer pažnju oštromna a i osjetljiva čitača ove zlarinske građe u stihu, zasigurno privlače i neke od pjesama koje sam ja u svojoj podjeli nazvao fragmentima. Jedna je od takvih pjesama i ona koja se nalazi pod br. 17. Pa premda sam je uređujući pred dvadeset i tri godine zbirku »Zlatna jabuka« u toj zbirci smjestio pod br. 31 kao posebno uspjelu tvorvinu, ja ne mogu a da je u ovom Uvodu ne navedem čitavu i da pri tom ne kažem nekoliko riječi o njoj:

Odvedoše Matu u tamnicu,
 u tamnicu dino sunca nema,
 otvoriše devetera vrata,
 zatvoriše devetera vrata,
 iza zadnjih Matu ostaviše,
 kamen mu je umisto posteje,
 oko njega zmiije i jakrepi,
 iznad njega plač mermerne vode.

Ono što osobito zadržava u ovom fragmentu — koji se toliko osamostalio pa onaj koji ne zna da se na fragmente kakav je otprilike on nailazi u kraćim ili duljim umotvorima, samo što tada to nisu fragmenti nego spretno povezani dijelovi jedne valjano izrađene cjeline — jest sažeto bitno kazivanje. Kazivanje u kome se pažnja stvaračeva zadržala na jednome od najstrašnijih časova koga neki čovjek može doživjeti (bio on kriv ili ne bio), a to je kad ga se lišava slobode pa nakon toga lišavanja smješta u uze iz kojih teško da će ikad živ

izaći. To užasno odvajanje uhapšenoga od svijeta kojemu je dotad pripadao (u zlu i u dobru) dano je snažno stihovima:

otvoriše devetera vrata,
zatvoriše devetera vrata,
iza zadnjih Matu ostaviše...

A posebno je završetak te izvanredne pjesme impresivan:

kamen mu je umisto posteje,
oko njega zmiije i jakrepi,
iznad njega plač mermerne vode.

Gdje onaj plač »mermerne vode« (što ne znači drugo do studene hladne vode) pokazuje u kako će se užasnu prostoru od toga časa odmatati jadni utamničnikov život. A impersonalnost onih koji su ga zatvorili još snažnije pojačava beznadno stanje onoga kojemu se to dogodilo.

Kao fragment br. 17. osamostalio se postavši posebnom suvislom cjelinom i fragment br. 16, samo što se nije za vrijeme tog osamostaljivanja pretvorio u onako uspjele pjesničko djelo kao umotvor br. 17. Premda i fragment br. 16. odvojen od veće cjeline s uspjehom sakriva nekadašnje pripadništvo toj cjelini i sasvim samostalno djeluje na slušača odnosno čitača. Sačuvavši pri tom sakrivanju idiličnu atmosferu cjeline od koje se otkinuo, pa štaviše i pojačavši još uspjelije tu atmosferu. Jer u većoj cjelini kojoj pripada (vidi na primjer njegove potpune inačice kao što je ona pod br. 47 u šestoj knjizi tiskana zbornika Matice hrvatske, a koju je knjigu uredio dr. Nikola Andrić, ili onu inačicu pod br. 29 u mojoj monografijskoj radnji »Narodne pjesme otoka Brača«, objavljenoj u knjizi 11—12 »Narodne umjetnosti«, Zagreb 1975), ta idiličnost zna biti narušena prisilnom obljubom pastirice, bez obzira na to hoće li se njome oženiti ili neće onaj koji je tu obljubu nad njom izvršio.

Sve sam ovo morao napisati o fragmentima pjesama zato, jer su svi oni u našem izboru dijelovi romanca i balada. Tek što se svi nisu domogli pri tom odvajanju samostalnosti kao u motivu br. 16 i 17.

No prije nego prijeđem na manje umotvore ovog izbora koji nisu nikakvi fragmenti nego kraće ispjevane pjesme, pa kao takve pripadaju sitnijim oblicima lirske poezije, htio bih upozoriti na tri umotvora, od kojih je umotvora prvi, to jest br. 27; balada, drugi, to jest br. 40, romanca a treći, br. 42, prava epska pjesma.

Ono što se naročito zadržava u sjećanju iz pjesme br. 27 — u kojoj se iznosi kako je patološki ljubomorna žena potvorila za neljudske čine, pa među njima i za ubojstvo njezina jedinica, kojega je sama ubila, muževljevu sestru — to su stihovi u kojima se opisuje bolovanje te žene poslije nego ju je muž poslušao pa ubio sestru koja je bila nevinna. Uostalom evo tih stihova:

Razboli se ljuba Mitrovljeva,
sa kosti joj meso otpadalo,

a kroz kosti muhe prolićale,
a na prsi šibin-trava rasla.

Pjesma br. 40 opisuje uzbudljive događaje djevojke koja se pod muškim odijelom bori kao ratnik, a kad bude od njihova zapovjednika »stambulskog cara« otkrivena kao žena, u pravi čas mu umakne. I evo na koji način:

Tretu joj je kavgu zametnija,
da 'ko bude Erceže Stipane,
da će plivat mora dubokoga,
ali joj se drugo ne mogaše.
»Jezus!« — reče, na gjogina klječe
i zapliva mora dubokoga.
Kad je mlada na obalu došla,
crne svoje povadila kose,
pa rasiplje crne pletenice,
dosižu joj do crne zemljice
i bile je povadile dojke,
na sramotu cara stambulskoga.

Taj neposredni obračun (pa makar i nasmješljiv) čovjeka iz puka (tu mišlim naravno na one anonimne stvarače pjesme¹), s predstavnicima moćnih sila svijeta, pa i s onim najvišim kao što je bio »stambulski car«, nužno je potreban odušak tog čovjeka iz puka na nepravde počinjene od tih moćnih sila svijeta nad njim. I da to shvatimo, ne treba da se pozivamo na Sigmunda Freuda i druge psihoanalitičare. A u tom nam slučaju narodna poezija — kao uostalom i svaka druga umjetnost kad je valjana — pokazuje i svoje terapeutsko značenje nemale snage.

Pjesma br. 40 u jednoj pravilno vođenoj gradaciji pojedinih dijelova uspjielo privodi kraju pokrenutu radnju. To je ujedno najdulji umotvor ovog izbora i pripada takozvanim »ženidbenim pjesmama«, u kojima se obično priča o čitavu nizu zapreka koje svatovi dovodeći nevjestu u novi dom moraju na dugačkom i opasnom putu svladati. I u kojim se umotvorima, kao što je i u našem primjeru, za vrijeme tog dugačkog i opasnog puta zna istaknuti hrabrošću i domišljatošću sama nevjesta. Ti umotvori kao da su bili pjevani na svadbama zato da otklone od mladenaca slične nevolje ako bi do njih došlo, pa su prema tome imali neku vrst apotropejskog značenja.

Prije nego prijeđem na pjesme koje sam u svojoj podjeli nazvao lokalnima, htio bih napisati nešto i o nekima od sitnijih lirskih umotvora, od kojih sam neke smjestio među obredne, neke među šaljive, a neke među lirske pjesme različita sadržaja. Među obrednima prva je (nema ih u sve nego dvije) to jest ona pod br. 19, bogato razrađena u svom nepravilno vođenu optoku kroz stihove nejednake duljine (kao što to zna već biti u takvih pjesama), dok je druga, to jest br. 55, pravi mali biser lirskog oblikovanja. Da ga pogledamo:

¹ Nezavisno o njezinu provansalskom porijeklu.

U dvoru vam zelen bor
 a na dvoru vranac konj
 a na konju delija,
 u ruci mu tambura
 kojom lipo popiva
 Mlado lito doziva.

Među šaljivima neobična je u svojoj ekspresiji ona koja se nalazi pod br. 49, te koja bi se mogla mirne duše svrstati i među lokalne, a bogme i među obredne (što samo potvrđuje nedostatak moje podjele, no na taj sam nedostatak već upozorio dobronamjerna čitača).

Među onim umotvorima koje sam u svojoj podjeli nazvao »lirskim pjesmama različita sadržaja« posebno se ističe umotvor br. 21. Fino iznijansirana muzikalnost njegovih stihova, pa može se slobodno reći i njihova lepršavost, prijatno se doimaju slušača odnosno čitača i gotovo ga prisiljavaju (dakako samo ovog drugoga), upravo zbog tih osobina, da ih glasno sam sebi pročita, bojeći se da će mu pri nijemu čitanju ta muzikalnost odnosno lepršavost biti smanjena. Te osobine bile su razlogom da sam se i ja tim umotvorom poslužio godine 1956. uređujući zbirku »Zlatna jabuka« (no i na to sam već upozorio u ovome Uvodu).

I umotvor br. 23 iz istoga niza pjesama privlači pažnju čitačevu već i zbog toga što je taj umotvor zauzet sadržajem koji je s prilično uspjeha obrađen u nekoliko varijanata, od kojih je jedna od najbogatijih gradacijama ona koju sam naveo čitavu u Uvodu svoje već spomenute monografijske radnje »Narodne pjesme otoka Brača« na str. 178, a zapisao ju je krajem prošlog stoljeća Mato Ostojić. Ovaj moj primjer zabilježen na otoku Zlarinu ističe se stanovitom rustikalnošću, dok mu je obrada — usporedi li ga se s ostalim poznatim inačicama — dosta siromašna.

Impresivna je ljubavna pjesma u istome nizu i onaj umotvor koji se nalazi pod br. 38 i koji nije lišen neke draži i pokraj toga što je dosta raširen, s relativno malo izmjena, pa prema tome poprilično »istrošen«. Poznaju ga gotovo svi naši krajevi i možda još više oni na kopnu nego oni na moru. Po toj raširenosti kao i po prečestoj svojoj uporabi bliz mu je umotvor br. 37 u istome nizu ovoga našega izbora. Tuđinka se među pjesmama istoga niza čini i ona koja se nalazi pod br. 41 i nešto je dulja od ostalih. I ona je zacijelo došla do zlarinskih žala s kopna. Umotvor br. 45, inače toliko slušan od našega svijeta i u drugim predjelima, ali u Dalmaciji posebno, ne donosi ništa novo s obzirom na dosta brojne svoje inačice mnogo suptilnije razrađene.

Umotvor br. 51 koji sam smjestio među vojničke pjesme (osim nje ni nema druge u ovom izboru) tananim nitima drži se pjesama koje nazvah lokalnima, premda mu je drugi dio varijanta umotvora koji se nalazi pod br. 38, i koji prema tome tim svojim dijelom prelazi granice lokalnog pjesnikovanja.

Vrlo je bliz pjesmama lokalnog karaktera i umotvor br. 29 koji je uspavanka i umotvor br. 52 koji je molitvica, samo što ih ipak dijeli od pjesama lokalnog karaktera njihova šira rasprostranjenost, a i nešto općije tretiranje prihvaćena sadržaja.

Kao sve pjesme lokalnog sadržaja, tako i one zabilježene na otoku Zlarinu zauzete su domaćim zgodama, i to iznesenima tako da su do kraja razumljive samo onima koji su upućeni u te zgode. Osim što se veoma često govori u takvim pjesmama o ljepoti ambijenta i čestitosti stanovnika (naročito ženskog dijela) toga ambijenta, među njima bude i koja rugalica, a i po koja pjesma u kojoj se, kao na primjer u onoj pod br. 15, iznose teške svađe između nevjeste i svekrve kao i još ponekog člana najuže obitelji.

U drugom dijelu ove građe, a to znači u onome dijelu koji sam ja zabilježio, izostavio sam dva zapisa, i to onaj koji se u rukopisu nalazi pod br. 7 i onaj koji se u rukopisu nalazi pod br. 8, i to zbog toga što je prvi zapis poznata Vukova pjesma o Kosovci djevojci, a drugi zapis popularna Radmanova pjesma o sv. Jurju koji oslobađa od zmaja kćerku širinskoga kralja.

Tekstovi pjesama

1

Dva se draga u šumi sastala,
niko ne zna da se sastadoše,
neg šumica u kom se sastali.
Šumica je vodi povidala,
voda ladna kosov-ptici malo,
kosov-ptica livadi zelenoj
a livada bijelima ovcima,
bijelevce svojem čobanu,
a čoban je na putu putniku,
a putnik je na moru tergovcu,
a tergovac selu malenomu,
malo selo djevojačkoj majci,
stara majka dragoj ćeri svojoj.
Teško kune mlađana divojka,
teško kune i u kamen tuče:
»Ah šumice, ognjem izgorila,
vodo ladna, popilo te sunce,
kosov-ptico, raznili te orli!
Ah livado, ne zelenila se,
bijelevce, da bi pokrepale,
ah čobane, ubili te ajduci,
a putnika uhvatili Turci,
a tergovca more ne nosilo,

malo selo kuga pomorila,
 majku staru glava zabolila
 koja me je danas ukorila
 i s mojim me dragim omrazila!«.

2

Ive majci svojoj govori ja:
 »Majko moja, umro za djevojkom,
 za Kamerom jedinom u majke,
 s kon sam pasa devet godin ovce,
 devet ovce, a deset u janjce.
 Nisam joj se skuta uhvatio,
 bijela skuta ni bela rukava,
 jer mi reče da će biti moja,
 a sad mi se udaje Kamera,
 da b' za koga ne bi ni žalio,
 već u selo za susjeda moga,
 a još mene u svatove zove.
 Neću poći, stara majko moja,
 pri' ću moju izgubiti glavu!«
 Stara majka Ivi besjedila:
 »A ti, Ive, drago dijete moje,
 jer se tomu domislit ne moreš?
 Ja ću tebe naučiti lijepo:
 ti Kameri pođi u svatove,
 a kada li za objedom bude,
 svak će sisti gdje je komu drago,
 a ti, Ive, prama kumi tvojoj.
 Kad budete rujno piti vino,
 svak će piti kako komu drago,
 A ti, Ive, dragoj kumi tvojoj:
 'Da si zdravo draga kumo moja,
 ni u zdravlje ni moje ni tvoje,
 već u malo čedo pod pojasom.
 To je, kuma, moje čedo malo,
 kad se rodi, pošalj' mi ga doma!
 Čuti oće svatovi gospoda,
 sva će svaća pobjegnuti natrag,
 ti ćeš ostat s mlađanom djevojkom,
 uhvati je za bijele ruke
 i vodi je bijelu dvoru mome«.
 Kad je Ivo majku razumio
 on Kameri ide u svatove.
 Kada li je za objedom bilo,
 svaki sida gdje je komu drago,

mladi Ive prama kumi svojoj.
 Kad počeše rujno piti vino,
 svaki pije kako komu drago,
 mladi Ive dragoj kumi svojoj:
 »Da si zdravo, draga kumo moja,
 ni u zdravlje ni moje ni tvoje,
 već u malo čedo pod pojasom,
 jer je ono moje čedo malo,
 kad se rodi, pošalj' mi ga doma!«
 To su čuli svatovi gospoda,
 svaka svaća pobigoše doma,
 osta Ive s mlađanom djevojkom,
 uhvati je (za) bijele ruke,
 povede je dvoru bijelomu.

3

Bogdan mi se na vojsku opravljja,
 na dvoru mu ne ostaje niko,
 neg Ružica draga sestra svoja.
 Lijepo je je junak svjetovajo:
 »Ostaj zbogom draga sele moja,
 noćom bijele dvore ne otvaraj,
 ni Bogdanu dragu bratu tvomu,
 dok ne vidiš moje bijele ruke
 i na njima dva zlatna perstena,
 na kimam su dva lijepa imena:
 moje, sele, i tvoje zajedno«.
 Misli junak niko da ne čuje,
 sve to sluša Senjanine Mate.
 Udilj mi se meće na zlatare
 i sakupi dva zlatna perstena,
 na kimam su dva lijepa imena.
 A kad se je noća ufatila,
 grede na dvor seki Bogdanovoj.
 Tiho mi je prid dvora zove:
 »Otvor' dvore, draga sele moja!«
 Lijepo mu se mlada ozivala:
 »Ko me zove u dvoru, evo me,
 ali moje ne otvaram dvore,
 ni Bogdanu dragu bratu momu,
 dok ne vidim ruke Bogdanove,
 na kimam su dva zlatna perstena
 i na njima dva lijepa imena:
 Bogdanovo i moje zajedno«.

Govori joj Senjanine Mate:
»Otvor' dvore, draga sele moja,
ako li ga meni ne vjeruješ,
evo moja pod prozorom ruka,
na kojoj su dva zlatna perstena«.

Kada ga je mlada razumila
izašla je kuli na prozore,
bosonoga bez svilena pasa,
gologlava bez marame svilne.
Vidila mu pod prozorom ruku,
na zlatni se persten prevarila,
bijele mu je dvore otvorila.
A kad vidi Senjanine Mate,
ne uzimlje ni srebro ni zlato,
već za ruku sestru Bogdanovu
i meće je na konja uza se,
pak je vodi Senju bijelomu.
Kad su bili srijed gore zelene,
reče lijepa Bogdanova sele:
»Sunce moje Senjanine Mate,
što se vidi posrid polja ravna,
al je gora al studena voda,
al je gora snigom zabijelila,
al popeti bili čadorovi,
al popali labutovi ptice,
al su turske na plandištu ovce?«

Govori joj Senjanine Mate:
»Što se vidi nasrijed polja ravna,
nije gora ni studena voda,
niti gora snigom zabijelila,
ni popali labutovi ptice,
ni popeti čadorovi bijeli,
nit su turske na plandištu ovce,
već je ono Senju bijeli građe,
u kome ćeš biti gospođica«.

Govori mu Bogdanova sele:
»Sunce moje Senjanine Mate,
pusti mene na Dunaj na vode,
da umijem moje bilo lice,
zašto mi je puno potavnilo
plaćuć mlada staru majku moju
i Bogdana draga brata moga«.

Kad to čuje Senjanine Mate,
privari se, ujide ga zmija,
skinija je niz konja vranoga.
Nije mlada lice umivala,

već u Dunaj u vodu skočila,
berzo mlada vodu priplivala,
na drugu se stranu ufatila,
iz tanasca gerla zapjevala:
»Ostaj zbogom Senju bijeli grade
i delijo Senjanine Mate,
uteče ti mlada robnica!«
Odgovara Senjanine Mate:
»Pojdi zbogom sele Bogdanova,
ja ne žalim što si pobignula,
već ja žalim što te ljub'jo nisam.
Otkad me je porodila majka,
još me nije niko privarija
što ti danas, da te bor ubija!«

4

Budi majka lipu Mandalinu:
»Ustan' Mande materino zlato,
pri' dvorom ti turski bubanj buba,
bubanj buba a svirale svire,
da probudu tebe Mandalinu!«
Kroz san čula lipa Mandalina,
kroz san čula, kroz san besidila,
skočila se u košulji tankoj,
biži Mande uz to polje ravno
a za njome tursko momče mlado,
stigne Mandu nasrid polja ravna,
vata Mandu za bijele ruke
i meće je za konja uza se
i vodi je u robje proketo.
Devet godin robnica stala,
sve je devet za majkom jadala,
a deset u za milin i dragim.
Deset u je pobignula Manda
i otide staroj majci svojoj.
Kad je došla u dvoru materi
pošeta se u komori gornjoj
i resi se što god bolje more,
ne hti u platno neg u suho zlato
i uzimlje vidro okovano
i otide za goru na vodu,
tut na vodi svojeg nađe dragog.
Božju mu je pomoć nazivala,
lipšje joj je odvrtao zdravlje:

»Da si zdravo turska robjinice,
stani, dušo, da ti ljubim lice!«
Ali mu je mlada besidila:
»Karat će me stara majka moja,
da sam puno na vodici stala«.
»»Ne boj mi se, draga dušo moja,
ja ću tebe naučiti lipo:
lagati ćeš staroj majci tvojoj
da ti se je vidro rasušilo,
čekala si dok se potopilo,
da ti se je voda pomutila,
čekala si dok se izbistrila««.

5

Lijepa Mare biser niže
svojim dragim pod naranžom.
Lijepoj Mari dragi reče:
»Što si moja Mare blijeda,
kano cvjetak jarsomina?
Ali ti je što do mene,
al do mile majke moje,
al do mile bratje moje?«
Lijepa Mara dragu reče:
»Ni mi, dragi, ni do tebe,
ni do mile bratje tvoje,
ni do stare majke tvoje,
neg do stare majke moje.
Zašto majka kara mene
za nijedno djelo moje,
dohodjenje često tvoje.
Neka majka kara mene,
dojdi, dragi, i doveče«.
Lijepoj Mari dragi reče:
»Neću, Mare, dojt' doveče,
poslat ću ti konja moga,
ti ga primi dobrovoljno,
kano mene draga tvoga«.
Lijepa Mara dragu reče:
»Kad mi nećeš dojt' doveče,
pošalji mi konja tvoga
i na konju brata tvoga,
primit ću ga dobrovoljno,
konja tvoga ja zlovoljno:
neću ti ga napojiti,

neću ti ga zatvoriti,
puštat ću ga niz livade,
da ti grede pustopaše«.

6

Majka Maru priko mora zvala:
»Čeri Mare, jesi li oprala?«
»»Nisam, majko, jošter ni počela!««
»Čeri Mare, a što si činila?«
»»Ja sam, majko, malu ružu brala,
savila sam tri zelena vinca««.
»Čeri Mare, komu si jih dala?«
»»Jednoga sam momu bratu dala,
a drugoga momu vireniku,
trećega sam niz Dunaj puštala
a ja sam mu besidila mlada:
'Plivaj, plivaj, moj zeleni vince,
i otidi dvoru Jurjevića,
reći staroj Jurjevića majci
da oženi Jura sina svoga.
Ako li ga oženiti neće,
na dvor ću mu došetati sama,
da ne reku da sam nametnica,
nametnica magla prid očima,
udovica jasna misečina
a divojka do tri žarka sunca,
jer divojke rađaju junake,
udovice mlađane divojke,
stare babe da bi pokrepale,
aj divojke da bi naše bile,
ne luđale — starom majkom stale«.

7

Pase ovce Barbara divojka,
na livadi Kraljevića Marka.
»Čije ovce, čigova livada?«
»»Moje jesu ove bile ovce,
a livada j' Kraljevića Marka!««

8

Vozila se šajka, mala barka,
u toj šajci devet divojaka,

privrni se šajka, mala barka,
utopi se devet divojaka.

9

Razboli se Kraljeviću Marko,
razboli se, ozdravit ne može.

10

Bol boluje Kraljeviću Marko,
bol boluje devet godin dana,
i njega je odbigla rodbina
i njegova ljuba Angelija
i njegova stara mila majka,
ostala mu Anica sestrice,
koja j' bratu rane pregledala,
pa je sele bratu govorila:
»Kaži meni, moj mijeli brale,
oš umriti, oli ozdraviti?«
»»Oj Anice, moja mila sele,
neću umrit, 'oću ozdraviti,
da mi se je samo napit vode
sa izvora što u gori teče««.
»Pošla bi ti sele u goricu,
al se bojim Mijata 'ajduka,
moga prvog, brale, vjerenika«.
»»Poć će sele u komore moje,
prioblači tanko ruho moje,
kô ni nigda na životu bilo,
ni na žarkom suncu izneseno««.
Poslušala Ane brata svoga,
pa oblači haljine na tursku,
pripasala sablju na 'ajdučku,
pa gre mlada za goru na vodu.
Kad je došla za goru na vodu,
to na vodi Mijate 'ajduće.
»Okle jesi, delijo neznana,
okle jesi od kojega grada?«
»»Ja sam ljuba Vuka Ognjenoga,
a sestrice Ljutice Bogdana««.
Svojoj Mijo družbi besidio:
»Nalijte joj studene vodice,
pratite je do pol gore crne«.
Kad su došli da pô gore crne,

besidi in gizdava divojka:
»Fala vami, družbo Mijatova,
a Mijatu kako Marku bratu,
nit sam ljuba Vuka Ognjenoga,
nit sam sestra Ljutice Bogdana,
već sam sele Kraljevića Marka,
Mijatova prva vjerenica«.
Brzo družba Miji poletila,
gospodaru svome navjestila,
da divojka kojoj vodu dade,
nije ljuba Vuka Ognjenoga,
niti sestra Ljutice Bogdana,
nego sele Marka Kraljevića,
Mijatova prva vjerenica,
i to sama da divojka reče.
Skoči Mijo na noge lagane,
pa uzjahu svoga vrana konja,
dokle Mijo do pô gore crne,
divojka je iz gore izašla,
dokle Mijo iz gore izaša,
dotle Ane u svoje dvorove,
dokle Mijo do nje dovorov doša,
dotle Ane bratu u komore.
Tad besedi Mijate 'ajduče:
»Otvor' grade, Kraljeviću Marko,
dosada smo bili dušmanini,
odsad ćemo biti prijatelji,
ti ćeš dati dragu selu tvoju,
za predragu zaručnicu moju«.
Vrag ti znade šta mu Marko reče.

11

Pase ovce Barbara divojka,
po livadi Kraljevića Marka,
ali dojde Kraljeviću Marko,
pa un pita Barbaru divojku:
»Čije ovce, čigova livada?«
»»Bile ovce stare moje majke,
a livada Kraljevića Marka««.
Kad je Marko čuja šta mu kaže,
on je vata za bijelu ruku,
pa je baca na travu zelenu,
pa je ljubi cili letnji danak,
cili danak i drugi do podne.

Pokle joj se lica naljubio,
 potiho joj mladoj besidio:
 »Sad se fali po zelenoj travi,
 ja ću momče prid mojim drugari,
 e da bi ti bog i sreća dala,
 pa da bude u čedo izašlo,
 da porodiš malu mušku glavu,
 ol mi piši oli mi poruči,
 doć ću po te Kraljeviću Marko,
 doć ću po te s mojim svatovima!«

12

Bol boluje Kraljeviću Marko

— — — — —

samo nije Anica sestrice,
 ona j' bratu rane privijala.

— — — — —

13

Ča žaluje bilo jidro moje,
 ča žaluje, ča mi poručuje,
 poručuje da je Bećir-aga
 bili Skradin kruto porobio,
 ljute tope na njegov oborio
 i lipoga nakupija robja,
 ča j' skupija to je i odveja,
 odveja je Skradinjinju Maru
 i još lipu Polovića Mandu
 i još drugi triest divojka.
 Prodaje i' paši od Stanbula:
 »O moj paša, evo robe za te!«
 Skupo plaća paša za divojke
 on za svaku po pet dukat daje,
 a za Maru i deset dukata.
 Kad su bili u bilomu dvoru,
 besidi mu Skradinjinja Mare:
 »A moj paša, ča će s manun biti?«
 Al joj paša lipo odgovara:
 »Uzet ću te za virnu ljubovcu!«
 Ča je reka to je učinja.

14

Dalmacija lipe cure dava,
 osobito šibenskog kotara,
 u Zlarinu ponajbolje jesu,
 po šes' dana crnu zemlju tresu,
 sedmi dojde, lipo se narešu,
 na njima su prebile fuštane,
 sve kambrici i madrepulane,
 na glavi im šudari od tula
 to je, pobro, u Zlarinu skula,
 lete¹ im se po tlehu potežu,
 osim onog što pod glavu svežu,
 u ušima recine² od zlata,
 koje visu do po bila vrata,
 oko vrata lašći se ogrica,
 u prsima sviija kurdelica,
 a za pasom šudar od krmeža,
 kâ i bandira od brika Ingleža,
 na nogama bičve od bumbaka,
 pari da su od biloga paka,
 na nogama žuti postolići,
 pari da će, dušo, poletiti.
 Kad divojka mimo momka projde,
 ka da vitar sa sjevera dojde.

15

Kad se misli momče oženiti,
 vaja dobro oči otvoriti,
 gjedaj konja debeloga vrata
 i divojku kakva joj je majka,
 ti ne gjedaj lipu ni gizdavu,
 već ti gjedaj nje ruku žuljavu.
 Dok je cura kod svoje majčice,
 dobrija je ona od ovčice,
 a kada se ona s mužem združi,
 po svoj kući ona jezik pruži,
 po svoj kući i psuje i kara,
 i svekrvi: »Ti pogrdo stara!«
 Plače ona i raspliće kose,
 pa je javli u matere nose:
 »Ča me nisi, majko, ukopala,
 nego 'nome lupetini dala,

¹ Krajevi od rupca.

² Naušnice.

sve je moje kosti polomija,
da bog dâ se dušom odilija!«
Punica se kâ paprika spravja,
da se ona svojim zetom kara,
iz dvorišća zove zeta svoga:
»Ubojice od diteta moga,
što san majka kako cvit gojila,
da Bog da te kuga umorila,
ne ćeš mi je više uživati,
moja kći će sa mnom pribivati!«.

16

Pase ovce Barbara divojka,
na livadi Kraljevića Marka.
Tu prolazi Kraljeviću Marko,
pa besidi Barbari divojci:
»Čije ovce, čigova livada?«
Govori mu Barbara divojka:
»Ovce jesu stare moje majke,
a livadi ne znam gospodara!«
Govori joj Kraljeviću Marko:
»Da mi se je Boga ne bojati,
bilo bi ti lice obljudio,
pa bi znala čija je livada!«.

17

Odvedoše Matu u tamnicu,
u tamnicu 'dino sunca nema,
otvoriše devetera vrata,
zatvoriše devetera vrata,
iza zadnjih Matu ostaviše,
kamen mu je umisto posteje,
oko njega zmiije i jakrepi,
iznad njega plač mermerne vode.

18

Kad su Turci Skradin porobili
i lipu su Maru uvatili,
lipu Maru Jurjevu sestricu,
ruke su joj gvoždem privezali.
Dok vodili, gvožđe pritezali.
Molila i' Jurjeva sestrice:
»Ao Turci, moja braćo draga,
slomit ćete moje tanke ruke!«

Odveli je Turci u galiju,
 u galiju med druge divojke.
 To vidija sluga Nikolica,
 to vidija pa je besidija:
 »Da je kako javit gospodaru,
 da su Turci Skradin porobili
 i prilipu Maru uvatili,
 i još druge Skradinke divojke«.

On otisnu drivo sinjin morem,
 ali drivu vitra ne bijaše,
 da ga nosi Juri gospodaru:
 »Ao jidra, da vas vitar nadme,
 još bi moga spasiti divojku,
 jer ovako prodat će je Turci
 na Levantu u daleku portu,
 'di će biti i druge divojke
 na prodaju kako lude ovce«.

19

Kolejani, kolojajte ovde,
 na dobro vam mlado lito dojde,
 ol jančiča ol bravčiča ovde,
 na dobro vam mlado lito dojde,
 ol pršuta ol salama ovde,
 na dobro vam mlado lito dojde,
 ol pršuta ol kristuja ovde,
 na dobro vam mlado lito dojde;
 otvorite škafetine, povadite baškotine,
 otvorite ormarune, izvadite botiljune,
 gospodaru od ovoga doma,
 Bog vam dao svakojega dobra,
 mi ga znamo da ga ima ovde,
 na dobro vam mlado lito dojde!
 Bura nas mlati
 prid vašima vrati,
 postoli su šuplji,
 voda je unutri,
 dajte nan, dajte nan,
 šta ćete nan dat?
 Ili dinar ili polovicu,
 to je nama dosta u trojicu.

20

Dalmacija lipe cure daje,
navlastito šibenske države,
ponajbolje u Zlarinu jesu,
po šes' dana crnu zemlju tresu,
sedmi danak one se narešu,
na njima su prebili fuštani,
sve kambrice i madrepulani,
a na glavi šudari od tula,
to je, pobro, u Zlarinu skula,
u ušima rečine od zlata,
što joj vise do pô bila vrata,
a po grlu lašći se ogrica,
na ogrici svilna kurdelica,
a na njima burić¹ od škroleta,
to je, pobre, starinska adeta,
a za pasom šudar od krmeža,
ko gabija² od brika Ingleža,
oko pasa štametna kanica,
a na nogan bičve od bumbaka,
još ko tome žuti postolići
i na njima crveni gropići.³
Nareši se i u crkvu pojde,
a kad mlada mimo momka projde,
ko da vitar iz sivera dojde,
pak ne gleda popa ni oltara,
neg po crikvi mlađana junaka,
kojega bi za se odabrala
i njegovu mladost uživala.

21

Oj maleno za maleno,
kamo ide toj maleno,
bilu gradu Šibeniku,
šiben-trava do rukava,
ditelina do kolina,
po njoj pasu dva pauna
i dvi tice paunice
i dva pera kalopera,

¹ Prsluk.

² Malo šareno jedro.

³ Uzlovi, uzlići.

divojka in čobanica
i prid njon je pregačica
nit kavena, nit predena,
neg u zlato zavezena.

22

Moj mornaru, moj ribaru,
privedi me na tu stranu,
dati ću ti ruke moje,
ruke će ti vesla biti,
dati ću ti noge bile,
noge će ti jarbol biti,
obdan ću ti za mornara,
a u nojcu za ljubovcu.

23

Izgorila Janjina planina,
izgorila i pomladila se,
po njoj Tudor bile ovce pase,
Tudor ovce, a sestra mu janjce,
stara majka konje i volove,
pak je sele obid donosila,
pa je bratac seki govorio:
»Oj Anice, draga sele moja,
lipa ti si lica rumenoga,
al te grdi madež na obrazu,
na obrazu kod desne obrvi,
a ja bratac to ne bi' žalio,
isto bi ti lice obljubio,
tvoje lice prilišno je rajju,
sunce i misec otako ne sjaju«.
Misli Tudor da niko ne čuje,
al ga sluša stara mila majka:
»Oj Tudore, jadna ti je majka,
volim biti teška krvopija,
nego tebi majka i punica!«
Ali Tudor ni ne sluša majku,
neg je opet svoju sestru tenta,
nato se je majka rasrdila
i Tudora svog sina ubila.

24

Ovce pasla Barbara divojka,
po livadi Kraljevića Marka,
pa dolazi Kraljeviću Marko,
pa un pita Barbaru divojku:
»Čije blago, Barbaro divojko,
čije blago, čija je livada?«
»Bile ovce moje stare majke,
a livadi ne znan gospodara«.
A njoj reče Kraljeviću Marko:
»Moli Boga da si jošter mala«.
Njemu reče Barbara divojka:
»Boga tebi, Kraljeviću Marko,
i sokol je tica premalena
pridobija orla velikoga,
ja ću tebe, Kraljeviću Marko!«

25

Višnja resla ukraj vinograda,
pod njon diver i nevista mlada,
diver veze, a nevista prede,
zaspala diver pod mladom višnjicom,
nevista ga budi sa iglicom:
»Probudi se, moj dobri divere,
nauči me nauk tvoje majke,
jer je tvoja prizloćudna majka,
kako ću joj ugoditi mlada?«
Besidi joj razbuđen divere:
»Prije zore donesi joj vode,
prija sunca pometi joj dvore,
čin'ovako, ugodit ćeš lako
majci mojoj, a svekrvi tvojoj«.

26

Višnja resla usrid vinograda,
pod njon diver i nevista mlada,
diver spava, neva vezak veze,
pa je neve budila divera:
»Probudi se, moj dobri divere,
kaže meni nauk tvoje majke,
kako ću ti ugoditi majci?«

Pa je diver nevi besidija:
 »Bora tebi, draga neve moja,
 lako ćeš mi ugoditi majci,
 prija zore donesi joj vode,
 prija sunca pometi joj dvore,
 kasno lezi, a ustani rano,
 rano spremaj u polju težake,
 rano vodi, kasno doma hodi,
 ti ćeš mojoj ugoditi majci,
 to je tebi nauk moje majke!«

27

Redom resla dva bora zelena,
 među njima tankovrha jela,
 to ne bili dva bora zelena,
 neg to bila dva brata rojena,
 meju njima sele Mandalina.
 Kud hodili dva mila brajena,
 sobom seku za diku vodili,
 za diku joj konja zakupili,
 srebrnoga noža iskovali.
 »Jetrice, ljubo Mitrovljeva,
 imaš zelja od omraženja,
 da omrazim selu od brajena?«
 Al joj reče ljuba Mitrovljeva:
 »Bora tebi, jetrice moja,
 ja ti nimam zelja od mraženja,
 da ga imam ne bi' ti ga dala,
 ni za jaspre nikakve prodala,
 ja sam sele devet braće bila,
 sobom su me za diku vodili«.
 Kad vidila, prokljeta joj majka,
 zaklala mu konja najboljega
 i zaklala sina jedinoga,
 pa je zvala svoga gospodara:
 »Da ti vidiš, mili gospodaru,
 ča je tebi sele učinila;
 ubila ti konja najboljega,
 i zaklala sina jedinoga«.
 Bratac seki pojde u komore,
 pa dozivlje dragu selu svoju:
 »Mandalino, draga sele moja,
 ča si sele meni učinila,
 zaklala mi sina jedinoga,

ubila mi konja najboljega,
 za dobrotu šta san ti mislija!«
 A bratu je sele besidila:
 »Bora tebi, moj mijeli brale,
 ne bi sele učinila toga,
 a za oba crna oka svoja,
 ako meni ne viruješ, brale,
 to me vodi u goru zelenu,
 rasiči me na četiri strane,
 pa me višaj jeli meju grane,
 'di se bude krvca prolivati,
 tute će se crikva ugraditi,
 'di mi bude glava počivati
 bit će oltar svete Mandaline,
 'di mi budu noge počivati,
 bit će vrata od crikve malene,
 'di mi bude krvca prokapati
 iznikli će cviče svake sorte,
 a najviše ruže i vijole«.
 Vodi bratac dragu selu svoju
 i ubije selu Mandalinu.
 Rasiče je na četiri strane
 i obisi jeli meju grane,
 'di je sele krvca prokapala,
 tute se je crikva ugradila,
 'di je sele glava počivala,
 bija oltar svete Mandaline,
 'di su seli noge počivale,
 bila vrata od crikve malene,
 a 'di joj je krvca prokapala,
 izniklo je cviče svake sorte,¹
 a najviše ruže i vijole,
 pa je malo vrime postajalo,
 razboli se ljuba Mitrovljeva,
 sa kosti joj meso otpadalo,
 a kroz kosti muhe prolićale,
 a na prsi šibin-trava rasla.
 Ona zove svoga gospodara:
 »Molim tebe, mili gospodare,
 vodi mene u goru zelenu,
 a u crikvu svete Mandaline,
 neka pitam u zave proštenje,
 to ti nije sele učinila,
 nego ljuba, prikljeta ti bila!«

¹ Vrste.

On je vodi u goru zelenu,
 baš prid oltar svete Mandaline,
 ona pita u zave proštenje,
 rič izusti i dušicu pusti.

28

Razboli se Kraljeviću Marko,
 pokraj puta druma junačkoga,
 više glave koplje udario,
 a za koplje Šarca privezajo,
 još govori Kraljeviću Marko:
 »Ko li bi me vode napojio
 i ko bi mi hlada načinio
 taj bi duši misto uvatio«.
 Tu podalje sokol tica siva,
 u kljunu je vode donosio,
 pa je Marka vode napojio,
 nad Markom je krila raskrilio,
 pa je Marku hladak načinio.
 Još govori Kraljeviću Marko:
 »Oj sokole, siva tico moja,
 kakvo sam ti dobro učinio,
 kad si mene vode napojio
 i kad si mi hladak načinio?«
 Sokol tica odgovara Marku:
 »Moraš znati, Kraljeviću Marko,
 kad smo bili na Kosovu bojnu,
 teški bojak mi s Turcim trpismo,
 onda mene Turci uhvatiše,
 oba moja krila osikoše,
 a ti si me podigao, Marko,
 iz prašine i krvce svakoje,
 pa s' me mesom, Marko, nahranio
 i junaškom krvcom napojio,
 metnuja me na jelu zelenu,
 da me turski ne sataru konji«.

29

Vozila se šarka mala barka,
 puna barka svile i bumbaka
 i u njojzi devet divojaka,
 do po dana lipo vrime bilo,
 od po dana bura i fortuna,

utopi se šarka mala barka
 i u njojzi devet divojaka,
 sve divojke na kraj isplivale,
 samo nije Anica divojka,
 ona viče iz mora dumboka:
 »Ako bi se koji junak naša,
 da bi mene mladu izvadija
 dala bi mu obljubiti lice!«
 To dočuje mlad Pavle zlatare,
 pa mi svuče svilene dolame,
 pa i' baca na zelene trave,
 a obuče tanke bumbažine,
 pa se baca u morske dubine
 i izvadi Anicu divojku.
 »Sad daj, Ane, šta si obećala?«
 »»Koga sam ti jada obećala?««
 »Obećala dat ljubiti lice!«
 »»A bora ti, mlad zlatare Pavle,
 mi smo ovde kraj sinjega mora,
 vidit će nas od mora mornari,
 pa će mojoj poviditi majci,
 kad dojdemo u goru zelenu,
 ljubi, Pavle, koliko ti drago!««
 Kad su došli u goru zelenu:
 »Daj, Anice, ča si obećala!«
 »»Koga sam ti jada obećala?««
 »Obećala dat ljubiti lice!«
 »»U gori su veliki čobani,
 pa će mojoj poviditi majci,
 hod' odimo mome bilu dvoru,
 u njem ljubi koliko ti drago!««
 Kad su došli Aničinu dvoru
 rujnog ga je napojila vina,
 i dala mu kruha za pojesti
 komad kruha i glavicu luka.
 »Ajde, Pavle, bile pasti ovce,
 kada ne znaš ljubiti divojke!«

Nani, nani, moje janje malo,
 u kolvici, u toj maloj zivci,
 'di se ona mala ziblju dica,
 tote tebe tvoja ziblje majka,
 sve do zore do biloga danka,

pomogla te Isusova majka,
tebi, dite, bila u pomoći,
i u danu i u tamnoj noći!

31

Sele bratu kosu uzgojila
o prokljeta sele Dorotija.

32

Vitar ružu niz polje nosaše,
na šator je Ivu donasaše,
'di mlad Ive sa Marijom biše.
Ivo piše, Mara vezak veze,
nesta Ivi mrka čemerefa,
a Mariji zlata žeženoga,
na Mariju ruku naslonija,
pak Mariji Ivo besidija:
»O Marijo, draga dušo moja,
je l' ti teška desna ruka moja?«
»»O moj Ive, i srce i dušo,
laglja mi je desna ruka tvoja,
neg četiri vezena jazduka,
a dražja m' je draga duša tvoja,
neg četiri dobra brata moja!««

33

Predi, prelo, udat će te majka,
u bogatstvu 'di ni kruha nima!

34

Oj Bojano, moja vodo ladna,
privezi me tamo i ovamo,
tamo mi je jedno selo malo,
u tom selu kićena divojka,
pita san je, al je ne da majka,
ukra bi' je, al je čuva straža,
mala straža trideset soldata,
tri civila, dvanajst oficira
i prid njima kapo komandira,
a za njima moj dragi maršira.

35

O Zlarinu, nasrid mora diko,
 tebe fali malo i veliko,
 da ti imaš uzorne divojke,
 koje nose narešenje tvoje,
 koje znadu štiti i pisati,
 brod voziti, motikom kopati,
 znadu plesti, šiti i kuhati
 i sve kućne posle obavljati,
 kao kakve gospođe iz grada,
 nadaleko ne ima im para,
 staru svoju uzdržale nošnju,
 sa kojom se do danas ponosu,
 zimi suknje, a liti fuštane,
 od kambrika i modre pulane,
 oko glave bijeli šudar veže,
 kako stare tako i mlade žene,
 priko prsi burić od škrleta,
 zlarinskoga staroga adeta,
 oko pasa šarena kanica
 a kod nikih svilena pašica,
 na noge jon žuti postolići,
 pari, dušo, da će poletiti,
 u ušima rećine od zlata,
 koje visu do pol bilog vrata,
 oko vrata žuti se ogrica,
 u pars'ima svilna kurdelica,
 za pasom joj britvica od srebra,
 sa istočnih strana donesena,
 kâ joj služi za ures nje tila,
 do potrebe obranu poštenja,
 sva se bili kao golubica,
 a lipša je nego paun-tica,
 kad prolazi svud se zemlja trese,
 u mladiću jadnom srce zebe,
 u poštenje nemoj joj dirati,
 jer će tebe ona osedlati¹.
 »Ja san dite od poštenog roda,
 to ću držat sve do moga groba,
 to me moja majka naučila,
 dok sam mala u povojcu bila«.
 Tako, ćerce, nek ti bude dika,
 i tvom Zlarinu ispred Šibenika.

¹ Izružiti.

36

Mlada Ana rano uranila,
 nabirati cviće oko grada,
 a najviše cvita ljubidraga,
 ljubidraga kitu je savila,
 pa je šalje Petru vireniku.
 »A moj Petre, o moj vireniče,
 evo tebi kita ljubidraga,
 pa je nosi, Petre, za klobukon,
 sve po hladu, ne po žarkom suncu,
 da ti ne bi kita uvenula.«
 Kad se Petar kite dobavija,
 un je nosi po žarkom sunajcu,
 što je više nosi po sunajcu,
 to mu kita grede zelenija.
 Kad je Petra ugljedala Majka:
 »A moj Petre, drago dite moje,
 okle tebi kita ljubidraga?«
 »»O starice, moja majko draga,
 ovo mi je virenica dala,
 ako li je tvome srcu draga,
 ona neće zimovat kod majke!««
 »Neka, Petre, tebi srića bila!«
 »»A ti dugo živa, moja majko!««

37

Tužna jadna da san voda ladna,
 ja bi' znala kud bi provirala,
 ukraj Save, ukraj vode ladne,
 'di prolazu žitarice lađe,
 vidila bi moje milo drago,
 cvati li mu ruža na kormanu,
 vene li mu karanfilj u ruci,
 što sam mlada u subotu brala,
 u nedilju momen dragon dala.

38

Garofule, lipo cviće moje,
 da je meni mlado sime tvoje,
 ja bi' mlada znala 'di bi cvala,
 ja bi cvala pod penžer dragomu.
 Kad moj mili dragi legne spati,

ja bi' mlada stala mirisati,
 moj bi dragi stao uzdisati,
 uzdah bi se i Bogu smilija,
 nas bi obih skupa sastavija;
 i još da sam mlada voda ladna,
 već bi znala 'di bi provirala,
 pod penžer bi dragu provirala,
 ne bi l' me se dragi napojio,
 ne bi li me na srcu nosijo!

39

U Bogdana sele neudana,
 brat je Bogdan nikome ne daje,
 dok za sebe divojku ne najde,
 baš 'nakovu kakova mu sele.
 'Bajde Bogdan i sela i grade,
 nidi za se divojke ne najde,
 baš nakovu kakova mu sele.
 Pa je bratac seli besidijo:
 »Nemoj mi se udavati, sele,
 niti ću se ja brate ženiti,
 skupa ćemo starost učiniti.«
 Misli Bogdan da niko ne čuje,
 začuja ga Senjanine Ive,
 jutrom čuje, večer kupi svate,
 pa on grede dvoru Bogdanovu,
 sobom vodi kitu Senjanina,
 sve junaka mladi', neženjeni',
 koj' nimaju brka ni ricove
 ni sestrice niti virenice,
 kojim' nije žao poginiti,
 niti rusu glavu izgubiti.
 Kad je bilo noći pola noći,
 pak je Bogdan seli besidio:
 »Oj borati, draga sele moja,
 koja kurba to u dvor dolazi,
 sve je žamor od junakov mladi'!«
 Skače sele na noge lagane,
 pa 'na ide na pinžer od grada,
 to u dvoru Senjanine Ive
 i još s njime kita od Senjana,
 pak je svomu bratu besidila:
 »A moj brate, Ljutica Bogdane,
 u dvoru je Senjanine Ive!«

Kad je Bogdan selu razumija,
 on se diže na noge lagane
 i un ide na pinžer od grada
 i uzimje svoje puške male.
 Besidi mu mladi Senja Ive:
 »Oj borati, Ljutica Bogdane,
 ti ne puni svoje puške male,
 nit' i' bacaj po mlade Senjane,
 jer ako mi koga raniš druga,
 nećeš mi se nanositi glave«.

Zato Bogdan haje i ne haje,
 puni pušku, baca na Senjane,
 četiri druga on Ivi ranija,
 a petoga s dušom rastavija.
 Kad to vidi mladi Senja Ive,
 on uzimlje bojno koplje svoje,
 i udara tog mladog Bogdana,
 u zlo ga je misto udario,
 u zlo misto u čelo junačko.
 Mrtav Bogdan sa pinžera pade,
 kako pade već se ne ustade.
 Kad to vidi sele Bogdanova,
 ona plače i suze proliva
 i Bogdana brata spomenjiva:
 »O Bogdane, moj mijeli brale,
 ludu si mi izgubio glave,
 zarad moga lica rumenoga«.

Kad to vidi mladi Senja Ive,
 on uzimlje selu Bogdanovu
 i meće je prida se na konja
 i vodi je Senju bijelome.
 Vama pisma, meni čaša vina,
 da bi čaša od barila bila,
 ova bi je družina popila.

40

Knjigu štije Erceže Stipane,
 knjigu štije, grozne suze lije,
 gjedala ga Anđuša sestrice,
 pa je svomu bratu besidila:
 »Okle knjiga, ognjen izgorila,
 kada te je tako rascvilila?«
 »»Projdi me se, draga sele moja,
 ova knjiga o' Stambola grada,

od onoga silenoga cara,
koji mene na mejdan pozivje,
da mu imam kod Stambola dojtj,
ako neću do Stambola dojtj,
on će dojtj mome bilu dvoru,
odni' će mi krunu i kraljestvo
i još s toga na ramenu glavu.
Skoro sam se, sele, oženija,
ljubi nisan ni lica ljubija««.
Besidi mu Anđuša sestrica:
»Ja ću tvoju zaminiti glavu,
jedna nas je porodila majka,
jednoga smo srca junaškoga,
Podaj meni sve tvoje odilo
i podaj mi sablju dimiškinju
i podaj mi debela gjogina,
pa ću pojti do Stambula grada«.
Ali mu se drugo ne mogaše,
već joj dade sve svoje odijelo
i dade joj sablju dimiškinju
i dade joj debela gjogina.
Pak je Stipan seli besidija:
»Vrlo mi te moja žao, sele,
da te više nikad vidit neću,
niti tebe, ni moga gjogina.
Kada, sele, kod Stambola dojdeš,
u avliju utiraj gjogina
i zasedi turskin običajen
i zapali dugoga čibuka,
poznat će te care po avazu,
okle jesi, od kojega grada«.
Kako reče, Anđuša učini.
Kada je je care ugledao
hitre svoje sluge opremio,
pa je vodu na gornje čardake.
Kada dojde caru silenomu,
pokloni se do crne zemljice,
pa je care Anđušu upita
i od Bosne i Ercegovine
i o' puške i o' desne ruke.
O svem mlada umi besiditi,
al je care slugam govoriya:
»Čini mi se da Stipane nije,
već Anđuša njegova sestrica,
jer uzvija često trepavicom.
Vodite je u gornje komore,

vadite joj svilu i kadifu
 i još tome sve žeženo zlato,
 ako bude kićena divojka,
 uzimat će svilu i kadifu,
 ako bude Erceže Stipane,
 on će pitat praha i olova
 i kartije knjige nešarene,
 sitne zobi za svoga gjogina,
 kako može drumom putovati«.

Kada čuje Anđuša divojka,
 ona tada slugan besidila:
 »Oj boga van vi careve sluge,
 a ja nisan kićena divojka,
 već san junak Erceže Stipane,
 podajte mi praha i olova,
 i kartije knjige nešarene,
 sitne zobi za moga gjogina,
 da ja mogu drumom putovati«.

Drugu joj kavgu nametnujo,
 drugu kavgu od Stambola care,
 svu je svoju vojsku iskupija
 na stambolsko polje izvodija,
 da mu neka begunisa vojsku,
 zaleti se mlada proz junake,
 kao jelin od godine dana
 i carevu begunisa vojsku.

Tretu joj je kavgu zametnija,
 da 'ko bude Erceže Stipane,
 da će plivat mora dunbokoga,
 ali joj se drugo ne mogaše.

»Jezus!« — reče, na gjogina klječe
 i zapliva mora dunbokoga.

Kad je mlada na obalu došla,
 crne svoje povadila kose,
 pa rasiplje crne pletenice,
 dosižu joj do crne zemljice
 i bile je povadila dojke,
 na sramotu cara stambulskoga.

41

Vez vezala Fatima divojka,
 vez vezala, gaće navezala,
 do kolina svilu i kadifu,
 od kolina do svilenog pasa,
 navezala svakojaku zviru.

Tu prolazi Sunbašiću Mujo
i un pita Fatimu divojku:
»'Esu li ti gaće na prodaju,
ili su ti gaće na okladu,
ili su ti gaće na prometu?«
Govori mu Fatima divojka:
»Projdi me se, Sunbašiću Mujo,
ove gaće nisu na prodaju,
nit su ove gaće na prometu,
nek su ove gaće na okladu.
Ako bi se koji junak naša,
da bi s manun nojcu prinoćija
bez ljubiti i rukon gladiti,
ove bi mu gaće darovala.«
Mujo meće tri tovara blaga,
a divojka gaće navezane.
Pojdu oni večer večerati,
kad su oni večer večerali,
pojdu mladi nojcu noćevati.
Mujo spava, ne spava Fatima.
Do ponoća miron mirovala,
kad je bilo od ponoći vrime,
privrće se Fatima divojka
kao riba u sinjemu moru.
Smiron muči Sunbašiću Mujo,
al se jopet privrće divojka,
jopet muči Sunbašiću Mujo,
al mu reče Fatima divojka:
»Ljubi mene, Sunbašiću Mujo,
dati ću ti gaće navezane
i dat ću ti tri tovara blaga.«
Kad divojku Mujo razumijo,
tri je puta do zore ljubio.
Nosi Mujo gaće navezane
i odnese tri tovara blaga.

42

Ni lušjega procvatilo cvita,
što je sada na novu godinu
lipa mlada Jurkovića Mare,
sele draga Jurković srdara,
glas je dala na četiri strane,
zaprošu je sa četiri bande,
za najprvi Smiljanić Ilija,

nadaleko iz kršnog Kotara,
 njemu se je obećala Mara,
 pa je prosi Kuna Asan-aga:
 »I ja san ti, curo, mušterija,
 hodi za me Kunu Asan-agu!«
 Njemu Mare bilu knjigu piše:
 »Vlahinja san, prilika ti nisan,
 a ti traži za sebe Turkinju,
 ja san Mare davno isprošena,
 nadaleko u kršne Kotare,
 za sokola Smiljanić Iliju.«
 Eto Mari bila knjiga dojde,
 od nikoga Kunduz Delalije:
 »Hodi za me, Jurkovića Mare,
 i ja san ti junak mušterija!«
 I njem' Mare bilu knjigu piše:
 »Vlahinja san, prilika ti nisan,
 a ti traži za sebe Turkinju,
 ja san Mare davno isprošena,
 za sokola Smiljanić Iliju!«
 Piše knjigu Šarac Mamud-aga:
 »Dušo moja, Jurkovića Mare,
 hodi za me Šarca Mamud-agu!«
 I njem Mare bilu knjigu piše:
 »Vlahinja san, prilika ti nisan,
 a ti traži za sebe Turkinju,
 ja san Mare davno isprošena
 za sokola Smiljanić Iliju!«
 Mare potom knjigu nakitila,
 svome dragom Smiljanić Iliji:
 »Moje drago, Smiljanić Ilija,
 kupi svate, hodi po divojku,
 po prilipu Jurkovića Maru,
 'er me prosu Turci na sve strane!«
 Kad Iliji bila knjiga dojde,
 un pokupi svate po Kotaru,
 pa gre Ile po gizdavu Maru;
 zdravo svati došli po divojku,
 pivajući, konje igrajući.
 Oženi se Smiljanić Ilija
 sa prilipom Jurkovića Maron,
 pirovali tri nedilje dana,
 podigli se put Ravni' Kotara.
 Kad su došli u goru zelenu,
 svi svatovi zdravo i veselo,
 svi pivaju i konje igraju,

sam' Ilija tužan, neveseo.
Kad to vidi Jurkovića Mare,
do Ilije konja dogonila,
pa Iliji dragu besidila:
»Moje drago, Smiljanić Ilija,
svi svatovi zdravo i veselo,
ti si, drago, tužan, neveseo,
il ti nisan u volji divojka,
il ti nisu zaugodni dari,
dari moji za tvoje svatove,
zač mi nisi i prija govoriya,
dok sam bila doma kod matere?«
A Ilija Mari besidija:
»Mare lipa, draga dušo moja,
ti si meni u volji divojka,
tvoji su mi zaugodni dari,
ali znadeš, draga dušo moja,
kí su tebe u majke prosili!
Tri su redon u gori busije,
danas ću ti izgubiti glavu«.
Kad Iliju Mare razumila,
Iliji je tiho besidila:
»Dragi Ile, ženska strašljivice,
'e li imaš kô muško odilo,
koje nosiš sobom do potrebe,
daj ti meni, Ile, moje drago,
ja ću prva pojti prid svatove,
činit ću se gizdav seratlja,
još ću dobit zlatnih mađarlija,
što popijen vina i rakije
kada dojden u Ravne Kotare«.
Dâ joj Ile muško odijelo
učini se gizdav seratlja.
Na busiju prvu udarila,
na busiju Kune Asan-age,
a njoj ago božju pomoć vikne:
»Što si, momče, gizdav seratlja,
što si tako rano uranija
i dobroga konja zamorija,
okle ideš, od koga si grada,
jes' vidiya svate Smiljanića,
je li vodi Maru Jurkovića?«
»»Vidiya san svate Smiljanića,
al ne vodi Maru Jurkovića,
da je Maru obećala majka,
nikakvome Kuni Asan-agi««.

Un se maši u špag od dolame,
 stotinu joj mažarlija dade,
 pa pojaši dobra konja svoga.
 Na busiju drugu udarila,
 nikakvoga Kunduz Delalije,
 Kunduz Mari dobru pomoć viče:
 »Dobra pomoć, gizdav seratlija,
 što si, momče, rano uranija
 i dobroga konja zamorija,
 okle ideš, od koga si grada,
 jes' vidiya svate Smiljanića,
 je li vodu Maru Jurkovića?«
 »»Vidiya san svate Smiljanića,
 al ne vodu Maru Jurkovića,
 da je Maru obećala majka,
 nikakvome Kunduz Delaliji««.
 Un se maši u špag od dolame,
 dade Mari dvista mažarlija:
 »Nà, delija, pa se napi' vina
 i promini na noge opanke,
 kada dojdeš u Ravne Kotare«.

Pa otide Mare pivajući.
 Na busiju tretu udarila
 na busiju Šarca Mamud-age,
 Šarac Mari božju pomoć viče:
 »Božja pomoć, gizdav seratlija,
 što si momče rano uranija
 i dobroga konja zamorija,
 jes' vidiya svate Smiljanića,
 je li vodu Maru Jurkovića?«
 »»Vidiya san svate Smiljanića,
 al ne vodu Maru Jurkovića,
 da je Maru obećala majka,
 nikakvome Šarcu Mamud-agi««.
 Un se maši u špag od dolame,
 trista Mari mažarlija dade:
 »Nà, delija, pa se napi' vina
 kada sideš u Ravne Kotare«.

Ide Mare Ravnome Kotaru,
 a za Marom Ile i svatovi.
 Svatovima Ile govoriya:
 »O svatovi, draga braćo moja,
 savijajte svilene barjake,
 ustavite bubnje i svirale,
 jer je više odvedena Mare!«
 Mare dojde Ilija na dvore,

u dvore mu staru majku najde
 i Ilije prilipu sestricu.
 Kad divojka momka ugjedala,
 pa je svoju majku dozivala:
 »Bora tebi, stara majko moja,
 kakvi junak u javliju dojde,
 on je lušji od svake divojke,
 da bi mene u tebe prosija,
 ti bi svoju dušu ogrišila,
 kad me ne bi za nj'ga prometila«.
 Zatim dojde Smiljanić Ilija,
 prid Iliju sele išetala,
 obisi se bratu oko vrata:
 »Moj Ilija, moj mijeli brale,
 kakvi junak u javliji dojde,
 un je lušji od svake divojke,
 da bi mene u tebe prosija,
 ti bi svoju dušu ogrišija,
 kad me ne bi njemu poklonija«.
 Kad to čuje Smiljanić Ilija,
 on povikne svojim svatovi:
 »Razvijajte svijene barjake,
 udarajte bubnje i svirale,
 jer je došla Mare u Kotare«.

43

Ružu brala Janja materina
 i nabrala tri rumena cvita,
 svakojaje ruže nabirala
 i uvila tri gizdava vinca;
 jednog šalje caru čestitome,
 drugog šalje Sibirjanin Janku,
 tretog šalje Kraljeviću Marku.
 Svi joj šalju dare niz darove:
 care šalje sjajno ogljedalo,
 lipo Janja zafalila caru
 na njegovu sjajnu ogljedalu:
 »Lipa fala, moj čestiti care,
 na tvome sjajnom ogljedalu,
 šta će meni sjajno ogljedalo,
 kad sam Janja sama ogljedalo,
 ogljedalo mladih divojaka«.
 Šalje Janko dare nuz darove,
 on joj šalje tananu galiju,

lipo Janku zafalila mlada,
na njegovoj tananoj galiji:
»Lipa fala, Sibirjanin Janko,
na toj tvojoj tananoj galiji,
nisan junak da jidrin po moru,
neg divojka da ljubin junaka!«
Marko šalje konja i junaka,
lipo Marku zafalila Janje:
»Lipa fala, Kraljeviću Marko,
na tvomemu konju i junaku,
znaš ti, Marko, šta je do potribe,
na divojci ljubiti junaka,
a junaku gizdavu divojku,
sada zbogon, Kraljeviću Marko!«

44

Majka Maru priko mora zvala:
»Kćeri Mare, jesi li oprala?«
»»Nisan, moja, ni počela, majko!««
»Što si, Mare, litnji dan dilala?«
»»Ukraj mora ružicu trgala,
pa san, majko, rumin cvit udila,
cvit san, majko, niz more pušćala:
'Plavaj, plavaj, moj rumeni cvite,
do mojega draga doplovija,
da bi mi se dragi veselija,
kada bi se tebe dobavija,
nek se diči i na prsi nosi,
i s lipoton njegovon podnosi.
Kad pogjeda na 'ni cvit rumeni,
da me vidi moj dragi miljeni,
kad će dragoj doploviti više,
da za njime tol'ko ne uzdiše««.

45

Gre na vodu Jagoda divojka,
za njun pojde mlad na konju Rade,
i striti ga Jagodina majka:
»Kamo ideš, mlad na konju Rade?«
»»Idin moga napojiti konja««.
»Ne hod' tamo, mlad na konju Rade,
tamo ide Jagoda divojka,
malena je, pristrašiti će se,

nejaka je, utopiti će se!«
 Al joj reče mlad na konju Rade:
 »Ne budali, Jagodina majko,
 koliko je božje noći bilo,
 svu mi nojcu na ruci prispala,
 ni mi se je pristrašila mlada,
 nit će danas Jagoda divojka«.

46

Kad su Turci Kotar zarobili,
 zarobiše Janković Stojana
 i njega i Iliju mlada,
 obedvi i' Turci zarobili
 i povelu Stambulu bilome.
 U Stojana osta ljuba mlada,
 ljuba mlada od nedilje dana,
 u Ilije osta ljuba mlada,
 ljuba mlada od petnajest dana.
 »Evo ima devet godin dana,
 devet godin, deseta nastala,
 ni Stojana ni od njega glasa,
 il je umrâ il je poginija«.
 Pak je Stojan Ili besidija:
 »O Ilija Bogom pobratime,
 sutra nam je petak turski svetac,
 ide care s Turcima u šetnju,
 a carica s bulon piti vina,
 Ile, kradi ključe od krajzdora¹,
 ja ću krasti ključe od riznice,
 pak se dobri dobavimo konja
 i dobrog se dobavimo blaga,
 pobignimo u Ravne Kotare«.
 Što su rekli, to su učinili,
 dobri su se konja dobavili
 i dobrog se blaga dobavili,
 pobigoše u Ravne Kotare,
 kad su došli u Ravne Kotare,
 pak besidi Janković Stojane:
 »O Ilija, Bogom pobratime,
 ti ga idi bilon dvoru svomen,
 ja ću Stojan vinogradu momen,
 vinogradu mome rukosadu,
 ko ga redi, ko mi ga upravlja!«

¹ To jest od škrinje u kojoj se čuvaju krupni zlatnici »Croix d'or«.

Kad Stojane vinogradu dojde
on u njemu staru majku najde,
gdino cvili i suze proliva
i vinograd suzama zaliva.
Božju joj je pomoć nazivao:
»Bog pomoga starice nevojna,
što ga cviliš, koja ti nevolja?«
»»Ja ga cvilim, jer mi je nevolja,
imala sam mog Stojana sina,
kad su Turci Kotar zarobili,
zarobili mog Stojana sina,
i njega i Smiljanić Ilu.
Evo ima devet godin' dana,
devet godin', deseta nastaje,
ni Stojana ni od njega glasa,
danas mu se razudaje ljuba,
u dvoru mu kićeni svatovi,
pa ga cvilim, jer mi je nevoja.«
Kad je Stojan majku razumija,
pak je svojoj kući poletija,
poletija kajno sokol živi
a u dvoru svate zatekao.
Božju im je pomoć nazivao:
»Bog pomogo, kićeni svatovi!«
Oni su mu Boga prihvatili,
i čašu mu vina nalivali.
Kad se Stojan vina ponapija,
kićenima svatin besidija:
»Boran vama, kićeni svatovi,
je li testir da zapivan ovdje?«
»»Jeste testir, a zašto, da nije!««
Pak zapiva Janković Stojane,
pak zapiva iz grla tankoga,
glasnovito, ali tankovito:
»Gnjizdo vila tica lastovica,
gnjizdo vila devet godinica,
devet godin, deseta nastala,
k njoj doleti živi zen-sokole,
od stolice cara čestitoga,
pa joj ne dâ da razvije gnizda!«
U to ga je pripoznala ljubi,
pak dozivlje zaovicu svoju:
»Zaovice, rođena sestrice,
evo t' brata gospodara moga.«
Svi svatovi mukon zamuknuše,
al' ne muči Janković Stojane,

već dariva kićene svatove,
kom košulju, kom svijena pasa,
mladoženji rođenu sestricu,
za namisto svoju vjerenicu.

47

Divojka je garoful gojila,
garofulu svomen besidila:
»Resti, resti, garofule kito,
dok se vrati moje drago milo,
nek te bere i na prsa nosi
i s lipoton tvojoj se podnosi,
pak će reći moj dragi mileni:
Ovo mi je moj cvitak rumeni,
što ga draga darovala meni!«

48

Kad se ženi Golotrnja Ivo,
lipo se je Ivo napravio:
vidu mu se kroz gaće kolina,
na nogaman opanaka nima.

49

Došli su nam pokladi,
svaki svoju pogladi,
a ja nemam s kim,
nego s maškun po' komin.
Maška miša
a ja ništa,
maška njau
a ja bau.

50

Kolika je Velebit planina,
tolika je kula Dejanova,
na njoj su dvojica, troja vrata,
kroz jedna je sunce isticalo,
kroz druga voda izvivala,
na tretima majka Dejanova.

Ona drži sina u krilajcu,
 šije sinu košuljicu tanku,
 zlatnom žicom srebra jaglicom.
 Dejanu je sinu govorila:
 »Lešto¹ rasti, Dejan, dite moje,
 da bi oteja kralju kraljevinu,
 i onomu banu banovinu.
 Što ti je kralje kraljevina,
 ono ti je stara didovina.
 Što ti je bana banovina,
 ono ti je bila očevina«.
 Misli majka da niko ne čuje,
 sačule je dvi sluge careve,
 brzo tekle, svome caru rekle:
 »Da vi znate, moj čestiti caru,
 ča mi sluge znamo
 lipo bi nas darovao...«

— — — — —
 Ukrali su majci iz krilajca,
 donili ga caru pred kolina,
 i car mu je okinio glavu...

51

Dobio sam list od cara moga
 di me care u vojsku poziva,
 pušku, sablju on meni dariva.
 Četri lita i četiri zime,
 to je meni za pasati¹ vrime.
 Al su duge četiri godinice,
 zbogom stoj mi, moja golubice.
 Golubice, pruži ruke tvoje
 da ne vene tužno srce moje.
 Na to mu se mlada smilovala,
 kitu mu je garofula dala.
 »Drž' ga, dragi, nemoj ga lomiti,
 jer ne vene ni zimi ni liti«.
 Garofule, lipo cviće moje,
 da je meni imat sime tvoje,
 ja bi' znala di bi' cvala mlada,
 pod prozorom mila moga draga,
 di se dragi svlači i oblači.

¹ Brzo.

¹ Od talijanske riječi *passare* proći, dakle to je vrijeme koje ću provesti u vojsci.

Garoful će onda mirisati,
 onda će moj dragi uzdisati,
 a uzdah će mija Bogu biti,
 pa nas hoće obe sastaviti.

52

Sveti Mikula slatko spi
 na srdajcu knjigu šti.
 Njemu Diva dohodi
 pa Mikuli besidi:
 »Ustaj, ustaj, Mikula,
 uzmi teslu i bradvu,
 pa ga hodi u goru,
 pa posici zelen bor,
 pa ga nosi u Isusov dvor,
 pa udilaj barkicu,
 napuni je kamena
 i božjega rumena¹«.
 Počme kamen tonuti
 a rumelje plivati.
 Skoči Mikula na jarbor,
 na jarboru huda stvar:
 »Hodi doli među nas!«
 »»Očenaša« ne umim,
 »Zdrave Marije« ne umim,
 i hudog sam meštra bija
 i hudo me naučija««.

53

Majka ženi sina jedinoga,
 ne vidi se dvora nijednoga
 od pustoga praha i olova,
 ne vidi se dvora nijednoga!

54

Dojdi moje na užinu drago,
 dati ću ti glavu od ugora,
 cilu sridu cipla pečenoga,
 dva tri traka suhe hobotnice

¹ Vrsta cvijeća.

i još dvi mlade muzgavice.
Ako nećeš, moje drago, dojti,
ja ću mlada za drugoga pojti!
Koji ima i kuću i blago,
a tvoja je ševarica stara.

55

U dvoru vam zelen bor
a na dvoru vranac konj,
a na konju delija,
u ruci mu tambura
kojom lipo popiva
Mlado lito doziva.

KAZIVAČI, ZAPISIVAČI, VARIJANTE

Br. 1. »Zora dalmatinska«, godina III, 1846, br. 17, str. 133—134.

Varijante: u svojoj zbirci »Narodne pjesme otoka Hvara«, Split 1976, ja sam uz umotvor br. 50 (koji je nalik primjeru našeg izbora) naveo tome umotvoru na str. 584. čitav niz publiciranih i rukopisnih inačica.

Br. 2. Ibid., br. 17, str. 134.

Varijante: u zbirci »Narodne pjesme otoka Hvara« umotvoru br. 95 (koji je nalik primjeru našeg izbora) naveo sam na str. 594 veoma velik broj inačica, među kojima ima i nešto rukopisnih. Treba upotpuniti broj tih inačica s onima koje sam publicirao u svojoj monografijskoj radnji »Narodne pjesme otoka Brača«, »Narodna umjetnost«, Zagreb 1975, knj. 11—12, pod br. 2, 12, 32. i 37. Uz umotvor br. 2 navedene su inačice za taj motiv a koje nisu spomenute među varijantama zbirke »Narodne pjesme otoka Hvara«.

Br. 3. Ibid., br. 22, str. 173—174.

Varijante: u zbirci »Narodne pjesme otoka Hvara« umotvoru koje se nalazi pod br. 14 (a nalik je primjeru našeg izbora) naveo sam na str. 573—574. nekoliko varijanata među kojima ima i rukopisnih. A uz umotvor br. 14 objavio sam još tri njegove varijante (vidi br. 26, 38. i 222) u istoj knjizi.

Br. 4. Ibid., br. 24, str. 198. Primjedba objavljiivačeva uz ovu pjesmu glasi: »Ova pësma biše lani, u našu Zoru dali ni bez glave ni bez repa«.

Varijante: za drugi dio primjera našeg izbora pogledaj u zbirci »Ljuba Ivanova«, Split 1969, pjesmu br. 183. kao i njezine inačice koje nanizah na str. 301—302.

Br. 5. Ibid., br. 27, str. 215.

Br. 6. Ibid., br. 29, str. 228—229. Primjedba objavljiivača uz ovu pjesmu glasi: »Nije poljaka: skulara, tergovca, mornara, kovača, starca, mlada, ženske, muškoga da ne poznaje i da ne peva stotinu putah na dan ovu pesmu, dali svaki na svoj način. Evo je dakle ovdí taku kakovu je rodila mater«.

Varijante: u zbirci »Narodne pjesme otoka Hvara« umotvoru, nalik primjeru našeg izbora, a koji se nalazi pod br. 262, naveo sam na str. 616—617. nekoliko inačica, među kojima i nekoliko rukopisnih.

Br. 7. Zlarin, 20. IX. 1955. Kazivala Jerka (Rica) Strika, rođ. 1879, rođena u Zlarinu. Zapisao Olinko Delorko. Preuzeto iz njegove rukopisne zbirke pod naslovom »Narodne pjesme s nekih šibenskih otoka«, Zagreb 1955, INU, br. 202/56, br. pjesme 1.

Varijante: pogledaj u zbirci »Narodne pjesme otoka Hvara« umotvor br. 86. i njegove inačice nanizane na str. 590. Među tim inačicama ima i rukopisnih.

Br. 8. Vrijede podaci kao i za prethodnu pjesmu; samo je u rukopisnoj zbirci broj pjesme 2.

Varijante: pogledaj u zbirci »Ljuba Ivanova« pjesmu br. 115, ali pjesmu br. 130. i njezine inačice nanizane na str. 301. O pjesmi s takvim motivom napisao sam opširan ogled pod naslovom »O nekim inačicama poznate hrvatske narodne romance 'Vozila se šajka mala barka'«, Zbornik za život i narodne običaje Južnih Slavena, knj. 42, od godine 1964, str. 63—86.

Br. 9. Vrijede podaci kao i za prethodnu pjesmu, samo je u rukopisnoj zbirci broj pjesme 3.

Varijante: ova dva stiha mogla bi biti početak pjesme koja iza nje slijedi u našem izboru a nalazi se pod br. 10.

Br. 10. Vrijede podaci kao i za prethodnu pjesmu, samo je u rukopisnoj zbirci broj umotvora 4.

Varijante: pogledaj u zbirci »Narodne pjesme otoka Hvara«, umotvor br. 68. i njegove inačice nanizane na str. 587—588, među kojima ima i rukopisnih.

Br. 11. Vrijede podaci kao i za prethodnu pjesmu, samo je u rukopisnoj zbirci broj umotvora 5.

Varijante: iste inačice kao i pjesmi br. 7. u našem izboru.

Br. 12. Zlarin, 21. IX. 1955. Kazivala Viktorija Antonja rođ. Manoš, rođena 1878. u Zlarinu. Ibid., broj pjesme 5.

Varijante: ovaj fragment bi mogao pripadati umotvoru kojemu su inačice iste kao i u pjesmi br. 10 u našem izboru.

Br. 13. Zlarin, 20. IX. 1955. Kazivala Nonovica, žena od kojih sedamdeset i pet godina. Ibid., broj pjesme 6 a.

Br. 14. Zlarin, 21. IX. 1955. Kazivala Šinka Gregov rođ. Surić, rođ. 1876. u Zlarinu. Ibid., broj pjesme 9.

Varijante: vidi inačicu ove pjesme u našem izboru pod br. 20. i 35.

Br. 15. Zlarin, 21. IX. 1955. Kazivala Antula Truta rođ. Dean, rođ. 1895. u Zlarinu i Šinka Gregov (vidi podatke o njoj u prethodnom zapisu). Ibid., broj pjesme 10.

Br. 16. Zlarin, 21. IX. 1955. Kazivala Viktorija Antonja rođ. Manoš itd. Ibid., broj pjesme 11.

Varijante: iste kao i u pjesmama br. 7. i 11. ovog našeg izbora.

Br. 17. Zlarin, 21. IX. 1955. Kazivala Jerka Strika (Rica) rođ. u Zlarinu 1879. itd. Ibid., broj pjesme 12.

Br. 18. Vrijede podaci kao i za prethodnu pjesmu, samo je u rukopisnoj zbirci broj umotvora 13.

Br. 19. Zlarin, 22. IX. 1955. Kazivala Antula Acalin rođ. Kordić, rođena 1875. u Zlarinu. Ibid., broj pjesme 14.

Varijante: dalju inačicu ovog umotvora pročitaj u zbirci »Ljuba Ivanova«. Nalazi se pod br. 73.

Br. 20. Vrijede podaci kao i za prethodnu pjesmu, samo je u rukopisnoj zbirci broj umotvora 15.

Varijante: ovaj je umotvor inačica pjesme br. 14. i pjesme br. 15. u ovom našem izboru.

Br. 21. Vrijede podaci kao i za prethodnu pjesmu, samo je u rukopisnoj zbirci broj umotvora 16.

Varijante: nešto potpunija inačica ovog umotvora nalazi se u rukopisnoj zbirci »Narodne pjesme s nekih šibenskih otoka« Olinka Delorka. To je ista zbirka kojom se služim i pri objavljivanju zlarinskih pjesama, svojih zapisa, u ovom izboru. Ta potpunija inačica nalazi se u toj rukopisnoj zbirci pod br. 44. i zabilježena je na otoku Murteru.

Br. 22. Vrijede podaci kao i za prethodnu pjesmu, samo je u rukopisnoj zbirci broj umotvora 17.

Varijante: pogledaj pjesmu br. 136. u zbirci »Ljuba Ivanova« i njezine inačice navedene na str. 301. iste publikacije. U potpunosti broj tih inačica s onima koje sam naveo u svojoj monografskoj radnji »Narodne pjesme otoka Brača« uz umotvor br. 25, na str. 227.

Br. 23. Vrijede podaci kao i za prethodnu pjesmu, samo je u rukopisnoj zbirci broj umotvora 18.

Varijante: pogledaj u zbirci »Narodne pjesme otoka Hvara« umotvore br. 93. i 94. i prvome od njih nanizane inačice na str. 593—594. iste publikacije.

OLINKO DELORKO

Br. 24. Vrijede podaci kao i za prethodnu pjesmu, samo je u rukopisnoj zbirci broj umotvora 19.

Varijante: iste kao i u umotvorima br. 7, 11. i 16. ovog našeg izbora.

Br. 25. Zlarin, 22. IX. 1955. Kazivala Jerka Kazija rođ. Maglica, rođena 1895. u Zlarinu. Ibid., broj pjesme 20.

Varijante: vidi pjesmu koja slijedi iza ove u našem izboru, a nalazi se pod br. 26.

Br. 26. Zlarin, 22. IX. 1955. Kazivala Antula Acalin rođ. Kordić, rođena u Zlarinu 1875. itd. Ibid., broj pjesme 21.

Varijante: vidi pjesmu pred njom u ovom našem izboru.

Br. 27. Vrijede podaci kao i za prethodnu pjesmu, samo je u rukopisnoj zbirci broj umotvora 22.

Varijante: pogledaj pjesmu br. 24. u zbirci »Narodne pjesme otoka Hvara« i njezine inačice navedene na str. 576—577. iste publikacije. Upotpuni te inačice s onima koje sam naveo u svojoj monografijskoj radnji »Narodne pjesme otoka Brača« uz umotvor br. 13. na str. 225.

Br. 28. Vrijede podaci kao i za prethodnu pjesmu, samo je u rukopisnoj zbirci broj umotvora 23.

Br. 29. Vrijede podaci kao i za prethodnu pjesmu, samo je u rukopisnoj zbirci broj umotvora 24.

Varijante: iste kao i umotvoru br. 8 ovog našeg izbora.

Br. 30. Zlarin, 23. IX. 1955. Kazivala Ane Aleksa rođ. Vukov, rođena 1898. u Zlarinu. Ibid., broj pjesme 25.

Varijante: pogledaj u mojoj monografijskoj radnji »Narodne pjesme otoka Brača«, umotvor br. 21. i njemu navedene inačice (odreda rukopisne) na str. 227.

Br. 31. Zlarin, 23. IX. Kazivala Antula Acalin rođ. Kordić, rođena u Zlarinu 1875. itd. Ibid., broj pjesme 26.

Varijante: dva zalutala stiha iz pjesme zacijelo nalik umotvoru »Bitka na Kravskom polju«, koju je objavio Ferdo Šišić u istoimenome spisu u Zagrebu godine 1893.

Br. 32. Prijede podaci kao i za prethodnu pjesmu, samo je u rukopisnoj zbirci broj umotvora 27.

Br. 33. Vrijede podaci kao i za prethodnu pjesmu, samo je u rukopisnoj zbirci broj umotvora 28.

Br. 34. Vrijede podaci kao i za prethodnu pjesmu, samo je u rukopisnoj zbirci broj umotvora 29.

Br. 35. Zlarin, 23. IX. 1955. Kazivao Stipe Makale, rođen u Zlarinu godine 1869. Ibid., broj pjesme 30.

Varijante: pogledaj umotvore br. 14. i br. 20. u ovom našem izboru.

Br. 36. Zlarin, 23. IX. 1955. Kazivala Antula Acalin rođ. Kordić, rođena u Zlarinu 1875. itd. Ibid., broj pjesme 31.

Varijante: vidi I. knjigu zbornika »Srpske narodne pjesme« Vuka Stefanovića Karadžića i u toj knjizi umotvor br. 334.

Br. 37. Vrijede podaci kao i za prethodnu pjesmu, samo je u rukopisnoj zbirci broj umotvora 32.

Br. 38. Vrijede podaci kao i za prethodnu pjesmu, samo je u rukopisnoj zbirci broj umotvora 33.

Br. 39. Vrijede podaci kao i za prethodnu pjesmu, samo je u rukopisnoj zbirci broj umotvora 34.

Varijante: pogledaj u zbirci »Narodne pjesme otoka Hvara« umotvor br. 14. i njemu nanizane inačice na str. 573—574. Među tim inačicama ima i rukopisnih. Osim toga u samoj zbirci objavio sam još tri inačice (vidi br. 26, 38, i 222) toga motiva.

Br. 40. Zlarin, 23. IX. 1955. Kazivala Ane Aleksa rođ. Vukov, rođena 1898. u Zlarinu. Ibid., broj pjesme 35.

Varijante: pogledaj u zbirci »Ljuba Ivanova« umotvor br. 39. i njemu nanizane inačice na str. 292—293.

Br. 41. Zlarin, 24. IX. 1955. Kazivala Antula Acalin rođ. Kordić, rođena u Zlarinu 1875. itd. Ibid., broj pjesme 36.

Varijante: vidi umotvor br. 80. u VII. knjizi »Hrvatskih narodnih pjesama« (izdanje Matice hrvatske). Tu je knjigu uredio dr. Nikola Andrić, a objavljena je u Zagrebu godine 1929. Umotvor br. 80. je iz Smiljana u Lici.

Br. 42. Vrijede podaci kao i za prethodnu pjesmu, samo je u rukopisnoj zbirci broj umotvora 37.

Varijante: najviše inačica ovome umotvoru može se naći u publiciranim zbirkama Stjepana Grčića, bilo u prvoj njegovoj zbirci »Sinjske narodne pjesme i pričanja«, Split 1920, bilo u drugoj njegovoj zbirci »Kotarske narodne pjesme«, Šibenik 1930.

Br. 43. Vrijede podaci kao i za prethodnu pjesmu, samo je u rukopisnoj zbirci broj umotvora 38. i nije zapisan 24. nego 25. IV. 1955.

Varijante: vidi umotvor br. 103. u mojoj zbirci »Hrvatske narodne balade i romance«, Zagreb 1951.

Br. 44. Vrijede podaci kao i za prethodnu pjesmu, samo je u rukopisnoj zbirci broj umotvora 39.

Varijante: vidi u zbirci »Narodne pjesme otoka Hvara« umotvor br. 262. i njegove inačice nanizane na str. 616—617. Među njima ima i rukopisnih. Osim toga pogledaj u mojoj monografijskoj radnji »Narodne pjesme otoka Brača« umotvor br. 24. i njemu navedene inačice na str. 227.

Br. 45. Vrijede podaci kao i za prethodnu pjesmu, samo je u rukopisnoj zbirci broj umotvora 40.

Varijante: pogledaj u zbirci »Ljuba Ivanova« umotvor br. 71, i njemu navedene inačice na str. 295—296.

Br. 46. Zlarin, 25. IX. 1955. Kazivala Ane Aleksa rođ. Vukov, rođena 1898. u Zlarinu. Ibid., broj pjesme 41.

Varijante: pogledaj u zbirci »Narodne pjesme otoka Hvara« umotvor br. 1. i njemu nanizane inačice na str. 569—571. Među tim inačicama ima i rukopisnih.

Br. 47. Vrijede podaci kao i za prethodnu pjesmu, samo je u rukopisnoj zbirci broj umotvora 42.

Varijante: vidi u zbirci »Narodne pjesme otoka Hvara« umotvor br. 39 i njegove inačice navedene na str. 677.

Br. 48. Zlarin, 25. IX. 1955. Kazivala Ane Bijašić rođ. Grgić, rođena 1887. u Zlarinu. Ibid., broj pjesme 43.

Br. 49. Zlarin, 1977. Kazivao Veljko Vukov rođ. 1919. u Zlarinu. Za njega kaže Dušan Dean, koji je pjesmu i zabilježio, da je njezin kazivač mehaničar i da je sudjelovao u mnogim pokladnim povorkama svojega rodnog mjesta, a samu pjesmu da su pjevale za vrijeme poklada neudate Zlarinke.

OLINKO DELORKO

Br. 50. Zlarin, 1975. Kazivala Ivanica Duhović rođena godine 1887. u Zlarinu. Zapisao Dušan Dean.

Br. 51. Zlarin, u travnju 1975. Kazivala Marija Dean, starica od devedeset i tri godine. Zapisao Dušan Dean odnosno staričina kćerka Ljubica Dean, žena od šezdeset godina.

Br. 52. Zlarin, 1975. Kazivala Ivanica Duhović rođena 1887. u Zlarinu. Zapisao Dušan Dean.

Varijante: vidi u zbirci »Ljuba Ivanova« umotvor br. 80 i njemu navedene inačice na str. 296—297.

Br. 53. Zlarin, 1976. Kazivala odnosno pjevala Ljubica Orlov. Na magnetofonsku vrpcu snimio Ivan Furčić.

Br. 54. Zlarin, 1976. Kazivala odnosno pjevala Milica Kandijaš. Na magnetofonsku vrpcu snimio Ivan Furčić.

Br. 55. Zlarin, 1976. Kazivalo odnosno pjevalo nekoliko Zlarinjana skupa. Na magnetofonsku vrpcu snimio Ivan Furčić.

Varijante: vidi umotvor br. 22 u I. odjeljku moje zbirke »Istarske narodne pjesme«, Zagreb 1950. Ima nečeg srodnog između našeg primjera i tog umotvora kao i inačica koje su tome istarskom umotvoru navedene na str. 61—62. netom spomenute zbirke.

KAZALO PJESAMA PO POČETNOM STIHU

Bogdan mi se na vojsku opravlja	(br. 3)
Bol boluje Kraljeviću Marko	(br. 10)
Bol boluje Kraljeviću Marko	(br. 12)
Budi majka lipu Mandalinu	(br. 4)
Ča žaluje bilo jidro moje	(br. 13)
Dalmacija lipe cure daje	(br. 20)
Dalmacija lipe cure dava	(br. 14)
Divojka je garoful gojila	(br. 47)
Dobio sam list od cara moga	(br. 51)
Dojdi moje na užinu drago	(br. 54)
Došli su nam pokladi	(br. 49)
Dva se draga u šumi sastala	(br. 1)
Garofule, lipo cviče moje	(br. 38)
Gre na vodu Jagoda divojka	(br. 45)
Ive majci svojoj govorio	(br. 2)
Izgorila Janjina planina	(br. 23)
Kad se misli momče oženiti	(br. 15)
Kad se ženi Golotrnja Ivo	(br. 48)
Kad su Turci Kotar zarobili	(br. 46)
Kad su Turci Skradin porobili	(br. 18)
Knjigu štije Erceže Stipane	(br. 40)
Kolejani, kolojajte ovde	(br. 19)
Kolika je Velebit planina	(br. 50)
Lijepa Mara biser niže	(br. 5)
Majka Maru priko mora zvala	(br. 6)
Majka Maru priko mora zvala	(br. 44)
Majka ženi sina jedinoga	(br. 53)
Mlada Ana rano uranila	(br. 36)
Moj mornaru, moj ribaru	(br. 22)
Nani, nani, moje janje malo	(br. 30)
Ni lušjega procvatilo cvita	(br. 42)
O Zlarinu, nasrid mora diko	(br. 35)
Odvedoše Matu u tamnicu	(br. 17)
Oj Bojano, moja vodo ladna	(br. 34)
Oj maleno za maleno	(br. 21)
Ovce pasla Barbara divojka	(br. 24)
Pase ovce Barbara divojka	(br. 7)
Pase ovce Barbara divojka	(br. 11)
Pase ovce Barbara divojka	(br. 16)
Predi, prelo, udat će te majka	(br. 33)
Razboli se Kraljeviću Marko	(br. 9)
Razboli se Kraljeviću Marko	(br. 28)
Redom resla dva bora zelena	(br. 27)
Ružu brala Janja materina	(br. 43)
Sele bratu kosu uzgojila	(br. 31)
Sveti Mikula slatko spi	(br. 52)
Tužna jadna da sam voda ladna	(br. 37)
U Bogdana sele neudana	(br. 39)
U dvoru vam zelen bor	(br. 55)
Vež vezala Fatima divojka	(br. 41)
Višnja resla ukraj vinograda	(br. 25)
Višnja resla usrid vinograda	(br. 26)
Vitar ružu niz polje nosaše	(br. 32)
Vozila se šajka mala barka	(br. 8)
Vozila se šarka mala barka	(br. 29)